T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İLKÖĞRETİM DÖRDÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ YAZIM KURALLARI, NOKTALAMA İŞARETLERİ VE DİL BİLGİSEL BAZI HUSUSLAR AÇISINDAN İRDELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mesut ESMEK

TOKAT

Nisan, 2018

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İLKÖĞRETİM DÖRDÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ YAZIM KURALLARI, NOKTALAMA İŞARETLERİ VE DİL BİLGİSEL BAZI HUSUSLAR AÇISINDAN İRDELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mesut ESMEK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Yasin GÖKBULUT

TOKAT

Nisan, 2018

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Lisansüstü Tez Çalışması Etik Sözleşmesi

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplandığını, hazırlandığı ve raporlaştırıldığını, iş bu tez çalışmasını "intihali engelleme" programından taradığımı bana ait olmayan tüm bilgi, veri, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder sorumluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 13/04/2018

Mesut ESMEK

İmza

JÜRİ ONAY SAYFASI

İLKÖĞRETİM DÖRDÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ YAZIM KURALLARI, NOKTALAMA İŞARETLERİ VE DİL BİLGİSEL BAZI HUSUSLAR AÇISINDAN İRDELENMESİ

Yukarıda başlığı verilen Yüksek Lisans tezi Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 06/04/2018 tarihli yazısı ile 13/04/2018 tarihimde toplanan jüri tarafından kabul edilerek başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)	**İmzası**
Başkan : Dr. Öğr. Üyesi. Hikmet YILMAZ	.....
Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi. Yasin GÖKBULUT	.....
Üye (2. Danışman) : Prof. Dr. Adem İŞCAN	.....
Üye : Dr. Öğr. Üyesi. Özkan AYDOĞDU	.....
Üye : Dr. Öğr. Üyesi. Beytullah KARAGÖZ	.....

Onay
Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

26/4/2018

Enstitü Müdürü: .....Prof.Dr.Nail YILDIRIM Enstitü Müdürü.....

Mühür
İmza

T.C. GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ 1992 EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ÖN SÖZ

Dil eğitimi; algılama, fikir üretme, yorumlama, irtibat kurma becerilerinin olgunlaşmasına yönelik olan okuma, yazma, dinleme/izleme, konuşma öğrenme alanları ile dil bilgisinden oluşur. Diğer derslerle dil yakından ilişkilidir. Okuduğunu anlama becerisi diğer dersleri doğrudan etkiler. Ana dilinde başarısız olan bir çocuğun başka alanlarda başarılı olma şansı yoktur.

Okullarda eğitim-öğretim denilince akla ilk gelen materyal, ders kitabıdır. Ders kitabı, öğretimin vazgeçilmez ve en temel unsurudur. Ders kitabı, öğretim faaliyetlerin önderi olan öğretim programının yansımasıdır. Bu açıdan ders kitabı çok önemli bir misyona sahiptir.

Tezde irdelenen husus ders kitabıdır. Ders kitabı dil açısından yetkin olmalıdır. Bu açıdan ders kitabı anlatım hatalarından, noktalama yanlışlıklarından ve yazım hatalarından uzak olmalıdır. Ders kitabı; duru, akıcı, zarif ve noksansız bir anlatıma sahip olmalıdır.

Araştırmanın, bu alanla ilgili araştırma yapan, kafa yoran, mesai yapan ve ilgilenen herkese yardımcı olması ümidiyle…

Mesut ESMEK

TOKAT, 2018

Canım Kızım Hafsa Bengisu, Sevgili Eşim Tuba ve Tüm Sevdiklerime İthafımdır.

TEŞEKKÜR

Eğitim hayatımın her döneminde yer alan, başta ilkokul öğretmenim Seyfi ÖZTÜRK olmak üzere, tüm öğretmenlerime şükranlarımı sunuyorum. Yüksek lisans ders aşamasında; bilgisi, birikimi ve tecrübesiyle bizleri aydınlatan Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ'e, Dr. Öğr. Üyesi Demet ŞAHİN'e, Dr. Öğr. Üyesi Sevim GÜVEN'e ve Prof. Dr. Aykut Emre BOZDOĞAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tezimin her aşamasında tecrübesi, birikimi ve yol göstericiliği ile yanımda olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yasin GÖKBULUT'a, tezime alanı ile ilgili yorumlarıyla destek veren değerli hocam Prof. Dr. Adem İŞCAN'a şükranlarımı sunuyorum.

Tezime alanı ile katkı sunan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri Rüstem COŞGUN ve Asım YILMAZ'a şükranlarımı sunuyorum.

Tez çalışmasında yardımını, desteğini hiç esirgemeyen değerli eşim Tuba ESMEK'e, gülüşü, eylemleri ve hoş davranışları ile bana yaşama dair sevinç aşılayan değerli kızım Hafsa Bengisu ESMEK'e teşekkür ediyorum. Yine her daim desteğini benden esirgemeyen canım anneme ve hayata dair görüşleri, tecrübesiyle her zaman yanımda olan değerli babam Feyyaz ESMEK'e şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

İLKÖĞRETİM DÖRDÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ YAZIM KURALLARI, NOKTALAMA İŞARETLERİ VE DİL BİLGİSEL BAZI HUSUSLAR AÇISINDAN İRDELENMESİ

Esmek, Mesut

Yüksek Lisans, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Yasin Gökbulut

Nisan 2018, xiv + 114 sayfa

Bir toplumun parçası olan bireyden yaşadığı coğrafyanın dilini en iyi şekilde bilmesi ve onu en iyi şekliyle kullanabilmesi beklenir. Bu kazanımın sağlanabilmesi için de okullara büyük bir sorumluluk düştüğü aşikârdır. Okullarda bu kazanımı Türkçe dersi sağlar. Türkçe dersinde bu kazanımı sağlayan en önemli unsur, ders kitabıdır. Ders kitabının ise; dil bilgisi kurallarına, yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine uygun olması gerekir.

Bu çalışmada 2016-2017 eğitim-öğretim yılında okullarda verilen "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" yazım yanlışı, noktalama işaretleri ve dil bilgisinin bazı hususları (sözcük yapısı, fiil çatısı, fiilimsi türleri) ve dil bilgisel anlatım bozukluğu açısından incelenmiştir.

Bu çalışma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın verileri kitaptan doküman incelemesi yaklaşımıyla toplanmıştır.

"İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" üç parçadan oluşmaktadır. Dördüncü sınıf Türkçe ders kitabındaki ifadeler incelenerek her bir okuma metni için dil bilgisinin bazı hususlarıyla (sözcük yapısı, fiil çatısı, fiilimsi türleri) ilgili tekrar sayıları belirlenmiş ve ders kitabına ait tekrarlar yüzde (%) olarak ifade edilmiştir. Ayrıca; yazım yanlışı, noktalama işaretleri ve dil bilgisel anlatım bozukluğunda yapılan analizlerde sorunlu olan noktalara tek tek temas edilmiş ve sorunlu ifadeler betimsel olarak sunulmuştur.

Sonuç olarak, kitapta on altı adet yazım yanlışı vardır. Noktalama işaretlerinin yerli yerinde ve kuralına uygun şekilde kullanılmamasından kaynaklanan hata sayısı ise, on sekiz adettir. Kitapta en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit

sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir. Kitapta en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiildir. Kitapta en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; geçişsiz fiil, oldurgan fiil ve ettirgen fiildir. Kitapta en çok kullanılan fiilimsi türü sıfat-fiildir. Sıfat-fiilden sonra en çok isim-fiil kitapta kendisine yer bulmuştur. Kitapta en az yer alan fiilimsi türü ise, zarf-fiil olarak tespit edilmiştir. Kitapta on üç adet dil bilgisel anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yazım Kuralları, Noktalama İşaretleri, Dil Bilgisi, Ders Kitabı

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE PRIMARY SCHOOL FOURTH CLASS TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF SPELLING RULES, PUNCTUATION MARKS AND SOME GRAMMATICAL ISSUES

Esmek, Mesut

Master of Science, Classroom Teaching Education Department

Thesis Advisor: Dr. Lecturer Yasin Gökbulut

April 2018, xiv + 114 pages

It is expected from an individual being a part of the society to know the language of the geography he lives and to use the language in the best way. It is obvious that schools have a great responsibility for achievement of this expectation. Turkish lessons in schools ensure this capability. The most important element that provides this achievement in Turkish lessons is the textbook. The course book must comply with grammar rules, spelling rules, and punctuation marks.

In this study, "4th Class Turkish Language Teaching Textbooks" delivered in the schools in the year of 2016-2017 were examined in terms of erroneous, punctuation marks and some aspects of grammar knowledge (word structure, verb structure, verbal types).

This study is a descriptive study in the screening model. The data of the research were collected by the approach of the document review.

"The Primary School Fourth Class Turkish Textbook" consists of three parts. Expressions in the fourth class Turkish textbooks were examined and the number of repetitions related to the language knowledge for each reading text (word structure, verb structure, vernacular types) was determined and the repetitions in the textbook are expressed as percent (%). Also; spelling mistakes and mistakes in punctuation marks, and spoken language were determined one by one in the analysis of language and the problematic expressions are presented descriptively.

As a result, there are sixteen misspellings in the book. The number of errors arising from the fact that punctuation marks are not used in place and not used in accordance with the rules is eighteen. The most commonly used type of word structure in the book is simple word. Simple word is followed by derived words and compound words respectively. The mostly used verb type in the book is active verb. The most frequently used verb types according to subject following active verb are passive verb, reversible verb and affirmative verb. The type of verb according to the most used object in the book is the transitive verb. The most frequently used verb types according to object are transitive verbs. The most widely used verb type according to objective is the adjective-verb. After the adjective-verb the mostly used verb is name-verb in the textbook. In the book, the least common type of verbal was identified as verbal adverb. In the book thirteen grammatical lexical errors were detected.

Keywords: Spelling Rules, Punctuation, Language Information, Textbook

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME……..……..iii
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI iv
ÖN SÖZ v
TEŞEKKÜR..... vii
ÖZET viii
ABSTRACT x
İÇİNDEKİLER xii
TABLOLAR LİSTESİ xiii
BÖLÜM I 1
GİRİŞ 1
Problem Durumu..... 1
Amaç 9
Önem 10
Sayıltılar 10
Sınırlılık 11
Tanımlar 11
BÖLÜM II 13
KAVRAMSAL ÇERÇEVE 13
Noktalama İşaretleri 13
Yazım Kuralları 30
Sözcüğün Yapısı……..…….....44
Fiilde Çatı……..……..…….....49
Fiilimsiler……..……..……..... 53
Dil Bilgisel Anlatım Bozukluğu……..……..…54
Öğretim Programı……..……..……..……59
İlgili Araştırmalar……..……..……..……59
BÖLÜM III 63
YÖNTEM 63
Araştırmanın Modeli 63
Veri Toplama ……..... 63
Verilerin Çözümlenmesi..... 64
BÖLÜM IV 65
BULGULAR 65
BÖLÜM V 90
TARTIŞMA……..……..……..90
BÖLÜM VI 99
SONUÇ.....99
ÖNERİLER 101
KAYNAKÇA 104
ÖZGEÇMİŞ 114

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4. 1 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı……..71

Tablo 4. 2 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı……..72

Tablo 4. 3 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı……..73

Tablo 4. 4 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı……..74

Tablo 4. 5 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı…….75

Tablo 4. 6 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı……..76

Tablo 4. 7 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı…….77

Tablo 4. 8 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı……...…78

Tablo 4. 9 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı……..…79

Tablo 4. 10 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı……...80

Tablo 4. 11 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı……..81

Tablo 4. 12 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı……..…82

Tablo 4. 13 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı……..…83

Tablo 4. 14 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı……..…84

Tablo 4. 15 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı……..…85

Tablo 4. 16 İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı…….….86

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıltıları (varsayımları), sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Dil bireyler arasındaki iletişimi sağlayan en dinamik, en düzenli ve en kompleks ifade aracıdır (Çetin ve Karçiç, 2015). Dil, insanlığın geçmişi ve milletlerin karakteridir (Akarsu, 1984). Dil en sade şekliyle şöyle tanımlanabilir: İletişimi sağlayan bir araçtır (Bölükbaş ve Keskin, 2010).

Dilin özelliklerinden birisi de düşünce ile kaynaşmasıdır. Düşünceleri karşı tarafa aktarmanın yegâne yolu dildir. Düşünceyi geliştiren, ortaya çıkaran kelimelerdir. Bu durumda kelime hazinesinin geniş olması, düşüncelerin çeşitlenmesine ve daha geniş bir yelpazede yorum yapılmasına önayak olur (Budak, 2000). Düşünme, hayal etme ve iletişim kurabilmenin olmazsa olmazı dildir.

Dil bir toplumun en önemli unsurudur. Her toplumda düş kurmanın, fikir üretmenin ve toplumla irtibat kurabilmenin aracı dildir. Bu sebepten dil, hayatımızın niteliğini belirleyen temel unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler, dil yetisinin elverdiği ölçüde hayatına renk katabilirler. Dilde yeterli düzeyde olmak, diğer gelişim alanlarını desteklediği gibi; dilde yeterli düzeyde olmamak ise, diğer gelişim alanlarında problemlere yol açabilir. Bu açıdan bakıldığında her toplumun en önemli hedeflerinden birisi, bulunduğu topluma dili öğretmek ve dili tüm bireylerin etkin bir şekilde kullanabilmesini sağlamak olmalıdır (Şahin, 2007).

Dil, kültürü bir arada tutan çimentodur, kültürü her açıdan aydınlatan bir güneştir. Dil bir toplumun her şeyidir (Uygur, 1996). Bu ifadeler ışığında dil; bir milletin ekmeğidir, suyudur, düğünüdür, kültürüdür, şehridir, kitabıdır, ırmağıdır, iletişim aracıdır, okuludur, öznesidir, nesnesidir… Kısacası o toplumun her şeyidir dil.

Canlı bir unsur olarak bilinen dil, toplumdan ayrı olarak değerlendirilemez. Dil ile toplum kaynaşmıştır. Toplumda oluşan her şey dilin ifade tarzını, kelime hazinesini etkiler (Balyemez, 2008). Dil; gelişimini sürdüren, durağan olmayan, canlı bir yapıdır (Gemici, 1993). Bir milletin kültürünü tespit etmek için o milletin kullandığı dilin

sözcüklerine bakmalıyız. Bir milletin medeniyetini ise, kendi dillerine ait yeni sözcükler türetmesinde görüyoruz (Gökalp, 2003).

Dil, çeşitli işaretlerin oluşturduğu düzenli bir dizge ile bireyler arasında anlaşmaya yarayan bir araçtır. Belirli dizgeleri içinde barındıran dilin olmadığı bir durumda iletişimden de bahsedilmez. Çünkü; başkalarının anlatmak istediklerini algılamakta, düşündüklerimizi başkalarına anlatma noktasında güçlük çekeriz. Bundan ötürü, dış dünyada iletişimi sağlamak için düzenli bir sembole ihtiyaç duyulur. Bireyler bu sembolleri çoğu zaman sözlü ifadelerle belirtmektedirler (Şengül ve Yalçın, 2007).

İnsanlar kendi arasında irtibat kurarlar. Bir insanın irtibat kurabilmesi tamamen o kişinin dili kullanabilme becerisi ile ilgilidir. Zihinden geçen bir düşünce, duygu gibi unsurlar dille açıklığa kavuşturulur. Dille irtibat kurabilmenin bir yanını anlama, diğer yanını da anlatma oluşturur. Tüm ülkelerde eğitimde en çok önem verilen husus dil ile ilgili alanlardır (Tekin, 1980). Bir milleti her yönüyle bilmek, o ülkenin dilini bilmekle mümkündür (Dilâçar, 1978).

Bir milletin dili, duygu ve düşüncelerinin toplandığı kap gibidir. O kap sayesinde toplumun belleği kuşaktan kuşağa aktarılır. Toplumu bir arada tutan tutkal gibidir dil (Kaplan, 2002). Dil, toplumun kültürünü gelecek kuşaklara aktaran en önemli unsurdur.

Hislerimizi, fikirlerimizi dil ile ifade ettiğimiz herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bozuk, çarpık bir dil, onda meydana gelen hislerin ve fikirlerin çarpıklığını gösterir. Dil bozuk olursa, hisler ve fikirler de bozuk olur. Duygular ve düşüncelerin bozuk olması ise, kişilik bozukluğuna sebep olur. Kişiliği bozuk bireylerin bir toplumda olması, o toplumun problemli olmasına sebep olur. Sağlıklı bir toplum için kendi dilini etkin bir şekilde kullanan bireylerin yetiştirilmesi gerekir (Soykan, 1998).

Etkili ve kurallarına uygun şekliyle kullanılan dil, etkili düşünen bireyler varlığının göstergesidir. Dilin gelişmişliği, o dili kullanan bireylerin kültürü ile paralellik gösterir. Bu sebepten dolayı dil eğitimine okul öncesi çağlardan itibaren büyük önem verilmelidir (Yapıcı, 2004). Dil bir toplumun yarınlara bırakacağı en önemli mirastır. Çünkü kültürünü içinde barındıran ve erozyona uğramamış bir dil demek, öz kültürünü kaybetmemiş bir toplum demektir.

Okullar, Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî dili olan Türkçeyi öğrencilere gereksinim duydukları kadarıyla sağlamalıdır. Yeterli düzeyde dil eğitimine sahip olmak kavramı şöyle açıklığa kavuşturulabilir: Eğitim ve öğretim almış bir çocuk, okuduğunu ve duyduğunu anlayacağı kadarıyla okuma ve dinleme becerisine; hislerini, düşüncelerini, içinde bulunduğu psikolojik hali karşı tarafa aktarabilecek kadar da konuşma ve yazma becerisine sahip olmasıdır. Bu becerileri etkin bir şekilde kullanabilmesi için de iyi bir düzeyde kelime hazinesine sahip olmasıdır (Karadağ ve Kurudayıoğlu, 2010).

İlkokul, dil ile ilgili temel kazanımların öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığı kritik evredir. Bu evrede öğreticilerin dikkatli, itinalı ve daha bilinçli olması gerekir. Öğretmenler, öğrenme ortamını daha cazip hale getirebilmelidir. Ayrıca öğretmenler planlı ve neyi hedeflediğini bilerek hareket etmeli, bu şekilde öğrenme sürecini tasarımlamalıdır (Göçer, 2010). Dil öğretimi insanlara; doğru, net ve tesirli bir irtibatı kurabilecek dilsel yetkinliği kazandırmalı. Ayrıca insanların zihin dünyasını geliştirebilme ve sosyalleşme süreçlerine fayda sağlama gibi temel fonksiyonları insanlara kazandırmalıdır (Sever, 2004). Dili öğretebilmek için şunların yapılması gerekir: Önce bütünü öğretebilmek ve bunun parçalarını göstermek, sonra bütün ile parça arasındaki ilişki gösterildikten sonra tekrar bütüne ulaşmaktır. Dil, her şeyin tüme göre bir anlam ifade ettiği dizgedir (Yücel, 2005).

Bir dilin sözcük yapısını, sözcük kökenini, cümle ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili ilkeleri irdeleyen alana dil bilgisi denir. Dil bilgisi; o dilin nasıl konuşulması, nasıl yazılması gerektiği noktasında bilimsel açıdan yol gösterir. Dil bilgisinin alanlarından bazıları da konuşma ve yazma olmasından dolayı konusu hem ağız ve kulak dili, hem de yazı ve göz dilidir (Ediskun, 1988). Bir dil ile iletişim kuran insanların o dile dair bildikleri bilgilerin tamamı dil bilgisi alanında yer alır (Fromkin ve Romdan, 1983).

Dil, kurallar kümesi olarak görüldüğü takdirde, dil bilgisi o dilin morfoloji ve sentaks yapısının kurallarını oluşturur. Bu kurallar, o dile aidiyet hisseden insanlarca doğal olarak bilinen kurallardır. Dile dair kurallar insanların belleklerinde oluşur. Bellekteki kurallar, o dili konuşan bireyin zihninde kendiliğinden oluşur (Murcia ve Hilles, 1988). Dil bilgisi; bir dili ses, şekil ve cümle olarak farklı açılardan irdeleyen ve bunlarla ilgili kurallar kümesini oluşturan bilimin adıdır (Korkmaz, 1992). Dil bilgisi,

dil ile ilgili işleyişin, düzenin ve kuralların incelendiği bilim dalıdır (Koç ve Müftüoğlu, 2006).

Dil bilgisi, bir dili daha etkin, düzgün bir şekilde kullanmaya yardımcı olur. Dil bilgisi eğitimi almış bireyler, o dilin haritasını, bu konuda eğitim almamış bireylere göre daha net ortaya çıkarabilirler. Dil öğretiminde hedeflere, anlama ve anladığını ifade etme etkinlikleriyle varılmaya çalışılırken, bu etkinlikler, imla kuralları, noktalama işaretleri ve dil bilgisi ile desteklenir (Sever, 2000). Dil bilgisi, bir dile her yönüyle hâkim olabilmek için vazgeçilemeyen unsurlardandır. Çünkü ait olduğu toplumun dilinin kurallarını özümsememiş insanların; o dili etkili, düzgün ve kuralına uygun bir şekilde kullanması o insanlardan beklenemez. Bu tip insanlar, irtibat kurma noktasında karşısındaki bireylerle sürekli problemler yaşarlar (Ünal ve Şahinci, 2011).

Dil bilgisi, bir dilin kurallara uygun şekilde yazılıp konuşulmasını sağlayan kullanışlı bir bilgi alanıdır (Banguoğlu, 1990). Dil bilgisini; bir dili ses, şekil ve cümle açısından inceleyen ve bununla alakalı kuralları belirleyen bir alan olarak tanımlamak mümkündür (Dolunay, 2010). Dil bilgisi etkinlikleri, dili düzgün bir şekilde kullanmanın yöntemini insanlara gösterir. Dil ile alakalı ölçütü, ancak dil bilgisi kuralları koyar (Arıcı, 2005).

Dil bilgisi, bir dilin düzenini belirginleştiren ve iletişim kuran insanlar arasında cümleler üretmesini ve anlamasını sağlayan iç dizge ve müktesebat olarak dile getirilmiştir (Vardar, 1998). İnsanların dili etkili bir şekilde kullanmasını sağlayan güç dil bilgisidir. Dil bilgisi olmasaydı, insanların dili çok karmaşık olurdu (Yıldız, 2008). Dil bilgisi, bireylere dile dair özgüven katar. Dilin kötü kullanımını engeller. Bireylere dille ilgili bilgilerde derinleşmeyi sağlama gibi bireysel yeti kazandırır (Hudson, 1992).

İnsanlar arasındaki irtibat dil ile mümkündür. Bu durumda insanların irtibatının doğru olması için yanlış anlama ve anlaşılmaların olmaması gerekir. Bunun olması için de dilin kurallarına uygun hareket etmek gerekir (Calp, 2005). Dil bilgisi; kelimeleri ve tümceleri inceleyen bir alandır. Yanlışlardan arınık bir şekilde düşünmemize katkı sağlar. Düşündüklerimizi aktarma noktasında oldukça etkilidir. Bu açıdan dil bilgisi herkesi ilgilendiren bir alandır. Çünkü Türkçeyi kullanma noktasında yanlışların epeyce fazla olduğu noktasında gözlemler var. İşte bu açıdan dilimizi etkin kullanma hususunda dil bilgisi bize yol gösterir. Dolayısıyla bilinmesi oldukça önemlidir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1997). Dil bilgisini bilen bir insanın dili konuşurken kendisinde bir

farkındalık oluştuğu bilinmektedir (Kerimoğlu, 2007). Dili etkin ve en güzel bir şekliyle kullanmak, ancak o dile özgü kuralları özümsemek ve o dilin kurallarını uygulamakla sağlanabilir. Doğru ifade etmek, doğru aktarabilmek, doğru yazmak, doğru anlam kurabilmek dil bilgisi kurallarını özümsemek ile mümkündür (Sağır, 2002). Bulunduğu çevreden ana dilini öğrenen birey, gizil öğrenmeyle konuştuğu dilin kurallarına uyduğu gözlenmektedir (Aşılıoğlu, 1993).

Dil bilgisi, insanlara konuştuğu dilin genel kurallarını izah eder. Son yüzyılda dil eğitiminin en önemli hedefi, dil bilgisini eğlenceli hale getirecek derin bir bakış açısı kazandırmak ve öğrencileri düşünmeye yöneltmektir. Bu yaklaşımla öğrencilere dil hakkında yeni bilgiler öğretebilmek amaçlanmıştır (Riegel, Pellat ve Roul, 1994). Dil bilgisi eğitiminin hedefi, bireylerin bilinçaltındaki şeylerin bilinç düzeyine çıkararak bunları kullanım alanına çekmektir (Demirel ve Şahinel, 2006). Dil bilgisi, dili belli bir standarda oturtur (Demir, 2013).

Dil bilgisi, dille ilgili genel kanaatlere bireyleri ulaştırır (Chomsky, 2001). Dil bilgisi konular açısından soyut kavramlardan oluşan bir yığın olarak görülmektedir (Kaygusuz, 2006). Dil bilgisi; bir dilin seslerini, kelime türlerini, kelimelerin yapılarını, cümle içindeki vazifelerini inceleyen bir bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır (Göğüş, 1978). Dil bilgisi, dilin kurallarına dair çerçeveyi belirleyen ana bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil bilgisi; seslerin, sözcüklerin ve tümcelerin bir düzen içindeki durumlarını irdeleyen, değişmelerini ispat eden ve bunların kurallarını açıklamaya çalışan alanın adıdır (Banguoğlu, 2007).

Her insan kendi kültürüne ait dili öğrenirken o dilin kurallarını yeniden inşa eder. Basit gibi algılanan bu durum, esasında çok kompleks ve izah edilmesi zor bir süreçtir. Çünkü dilin kazanılması bireyin her yönden gelişimi ile paraleldir (Alpöge, 1991). Dilin kurallarını bulmak için bir dili irdelemeyi amaçlayan dil bilimcinin yaptığı, bir çocuğun bir dili öğrenme aşamasında farkında olmadan yaptığını, dil bilimci planlı ve sistemli bir şekilde yapmaktadır. Dil bilimci belli kıstaslara göre verileri yeniden düzenler (Akalın, 2003). Dil bilgisi, dilin inceliklerini bireylere öğretir.

Yazım, bir lisanı bilinen ilkelere göre yazma, o lisandaki sözcükleri yazıda gösterme tarzıdır (Vardar, 2002). Yazım dilin hüviyetini oluşturan bir unsurdur. Yazımda önemli problemlerin bulunması, o dilde oluşturulan edebi alanda, kültürde, sanatta, siyasi alanda çeşitli problemlerin olduğunu gösterir (Boz ve Gülsevin, 2006).

Yazı, bir lisanın seslerini belirtmek için kullanılan işaretlerdir. İmla ise, bu lisana ait sözcüklerin sistem içerisindeki şeklî duruşudur (Banguoğlu, 1987). Yazım kuralları yazılı anlatımın olmazsa olmazı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazım kurallarının dilin önemli bir hususu olduğu düşünülmektedir. Yazımın dilin önemli bir parçası olarak düşünülmesinden dolayı hayatın her alanını etkilediği görüşü vardır.

Bir dili etkin bir şekilde kullanabilmek için sadece dil bilgisi kurallarını bilmek yeterli olmaz. İfadeyi yazıya noksansız bir şekilde dökebilmek de gerekir; fakat yazının ifadeyi tam manasıyla aktarabilmesi imkânsızdır. Diğer taraftan, ifadeyi tam manasıyla aktarabilmek için yazıyı işaretlerle doldurmak da oldukça büyük zorluklara sebep olabilir. Bu güç durumu yenebilmek, ortadan kaldırabilmek adına, herkes tarafından aynı şekilde algılanmasını sağlayabilmek ve okuma yazmayı bir yörüngeye oturtmak için bazı kurallara ihtiyaç duyulur. Bunlara yazım kuralları diyoruz (Birinci, Yavuz ve Yetiş, 1998). Yazım kurallarının iki temel fonksiyonu vardır: Bu fonksiyonun birincisi, iletişimi kolay kılmaktır. İkincisi ise, yazmada ayrılığı ortadan kaldırıp birliği sağlamaktır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2001). Her şeyin bir kuralı vardır. Yazma işleminde kurallar olmasa, insanlar yazıyla anlatabildikleri hususlarda problemler yaşarlar. Bundan dolayı yazım kuralları vardır.

Yazı dili belli hususlara göre süzgeçten geçirilen, üzerinde kafa yorulan ve emek harcanılan bir dildir. Yazılı anlatımın sözlü anlatıma göre daha katı kuralları olması, sabitliği, popüler dilin dayattığı ifadeleri geç benimsemesi, onun bu vasfıyla ilgilidir (Ergene, 2013). Yazılı anlatımda ifadeleri kullanırken daha özenli olunması gerektiği düşünülmektedir. Yazılı anlatımın doğru ve amacına uygun şekilde gerçekleşmesi için yazım kurallarına uyulması gerektiği görüşü ağır basmaktadır.

Noktalama işaretleri, ifade edilmek istenen düşünceye veya duyguya okuyucuların kolayca ulaşmasını sağlayan yönlendiriciler olarak tarif edebiliriz. Bu işaretlerin ilk çıkış noktası, ortaya çıkabilecek karışıklığı engellemektir. Sonraki zamanlarda hislerin iletilmesine yardımcı olması hasebiyle işaretler oluşmaya başlamıştır. Başka dillerde ve Türkçede noktalama işaretleri farklı gerekçelere dayandırılarak ortak bir hedef için kullanılmıştır. Bu hedef, ifade edilmek isteneni hatasız bir şekilde anlatabilmektir (Atasoy, 2010). Yazılı ifadelerden noktalama işaretlerini uzaklaştırırsak mana; karanlıklar içerisinde kaybolmuş gibi olur (Kantemir, 1991).

His ve fikirleri daha aleni bir şekilde ifade etmek, cümlenin kurgusunu ve durulacak yerleri belirlemek, okuduğunu anlamayı kolay kılmak, kelimenin vurgularını belirtmek maksadıyla noktalama işaretleri kullanılır (www.tdk.gov.tr). Yazılı ifadenin temel unsurlarından birisi olan noktalama işaretlerinin yerinde kullanılmasının zorunluluğu, okuyucu ile yazılı ifadenin sahibi arasında irtibatın doğruca sağlanmasında belirleyici bir noktadır. Bundan ötürü okuyucunun iletiyi yanlış algılamamasında ve ifadenin sahibinin anlatmak istediğini doğru iletebilmesinde önemli bir etkendir (İzci ve Özkara, 2013).

Yazı, ifadeyi aktarmada kâfi olmayabilir. Konuşma esnasında yapılan vurgu ifadeyi anlamamızda önemli rol üstlenir. Yazılı ifadedeki bu noksanlığı gidermek için noktalama işaretleri kullanılır (Akalın ve diğerleri, 2001). Noktalama işaretleri, metindeki denetimi sağlamak maksadıyla kullanılan tonlama araçları olarak tanımlamıştır (Chafe, 1988). Noktalama işaretleri; metin içerisinde duraklamaları sağlama, doğru bir tarzda vurguya yardımcı olma olarak ifade edildiği gibi, tümce ve tümce parçacıkları arasına işaret koyma işlemi olarak da tanımlanmıştır (Lowth, 1967; akt. Chafe, 1988).

Her zaman noktalama işaretlerinin yerli yerinde kullanılması büyük önem teşkil etmektedir. Yazma eylemi birinci sınıfta başlayarak ilerleyen yaşlara kadar hayatın her alanında kullandığımız bir eylemdir. Noktalama işaretleri, okula ilk başlanılan günlerden itibaren öğretilen önemli bir konu alanıdır (Keskinkılıç ve Keskinkılıç, 2005). Noktalama işaretleri, yazarın kendi kişisel beğenisine göre, yazısına rastgele dağıtmak için kullanacağı bir araç değildir. Noktalama işaretleri, her yazının en tabiî unsurudur. Sadece bir şeyi yazıda sağlarlar: O da metni duru kılmak, anlaşılabilir kılmaktır (Muallimoğlu, 2003).

Ders kitapları, öğretim programlarına uygun hazırlanmış temalara ait verileri tasarlanan düzene göre irdeleyip açıklayan veri kaynağı olarak öğrencileri kazanımlar yörüngesinde yönlendiren öğretici eğitim aracıdır (Güneş ve Ünsal, 2004). Eğitimciler için ders kitaplarının yeri çok özeldir. Çünkü ders kitapları müfredatın birinci elden eğitimcilere sunulduğu bir kılavuzdur. Öğrencilerin kazanımlara ulaşmada en önemli aracı ve görsel araçlar içerisinde en çok tercih edilenidir (Demirel, 1999).

Basılı eğitim araçları grubunda yer alan ders kitapları, en kadim ve en çok tercih edilen ders materyallerindendir. Bunların öğrencilere en önemli katkısı, öğrencilerin

bilgiye defaat ile bakabilmesi ve kendi bilgi hazinesini tek başına arttırabilmesidir. Ders kitaplarının toplum üzerindeki etkisi de oldukça fazladır (Küçükahmet, 2011). Ders kitabı, değerlendirilmiş ve doğruluğu herkes tarafından kabul edilmiş verileri içinde bulunduran bir yapıya sahiptir (Kula, 1988). Bilginin en çabuk yoldan düzenli bir şekilde bireylere kazandırılması, bireylerin kazanımları uygulayarak yeni alanlarla ilgili araştırmalara kulaç atmasını isteyen eğitimciler, bu hedeflerini gerçekleştirmede en büyük katkıyı ders kitabından almaktadır (Yalçın, 1994).

Ders kitapları, günümüzde iletişim alanında çığır açıcı ve etkileyici gelişmelere rağmen öğrenme ortamlarının vazgeçilmesi güç ders araç gereci olarak karşımıza çıkmakla beraber geçmişten almış olduğu gücünü muhafaza etmektedir (Aslan, 2010). Ders kitapları, öğretim sürecinde eğitimcilerin sürelerini etkili kullanmasını sağlar. Ders kitapları gerek temanın başında öğrencilerin derse olan hazır bulunuşluğunu tespit etme, gerekse tema sonunda öğrencilerin öğrendiklerini ölçebilen, değerlendirebilen bir formatta olmasıyla buluş yoluyla öğretime imkân veren bir yapıda olmalıdır (Kaptan, 1999).

Ders kitabı, önceden tespit edilmiş kriterlere göre irdelendikten sonra belli düzeyde sınıfların öğrencileri ve öğretmenlerinin ders için müracaat edeceği tavsiye edilen kitaptır (Oğuzkan, 1993). Ders kitapları, dersin kapsadığı konulara ait verileri sırasına uygun bir şekilde öğrencilerin kendi çabalarıyla öğrenmelerini sağlamak maksadıyla hazırlanan materyallerdir (Küçükahmet, 2001). Ders kitapları, sınıf içerisinde öğretmenin bilgi kaynağı olması dolayısıyla öğretmenden ve yazı tahtasından sonra en çok tercih edilendir (Coşkun, Kaya ve Kuglın, 1996).

Ders kitabı; dersin bölümlerinin belirlenmesinde, düzenlenmesinde, kazanımlara ulaşılıp ulaşılmadığının denetimine ve öğretim faaliyetlerinin dizayn edilmesine katkı sunar (Kast ve Gerhard, 1994). Ders kitapları sadece öğretmene, öğrenciye katkı sunmaz. Aynı zamanda velilere de katkı sağlar. Veliler kitap aracılığıyla ders hakkında fikir sahibi olur. Bu sayede öğrencinin öğrenme sürecini takip edebilirler (Güneş, 2002).

Ders kitabı, öğrencinin kendi çabalarıyla öğrenmesine zemin hazırlamalıdır. Bu türde hazırlanmış kitaplar bireyi derse karşı güdüler. Çocuklara göre hazırlanan kitaplar, soyut olmamalıdır. Daha çok somut unsurlara yer verilmeli ve dikkat çekici olmalıdır. Ders kitabında konulara uygun hazırlanmış örnekler, görsel ögeleri barındıran problemler, izleme testleri yer almalıdır (Halis, 2002). Günümüzde ders kitapları hem

eğitimciler hem de eğitim alan bireyler için temel bir ders materyalidir. Ders kitabı bu özelliğinin yanı sıra, öğrenme ortamının daha iyi olmasına katkı sunar. Ders kitaplarının asli vazifesi, bilgi verme ve öğrencinin kendi çabalarıyla öğrenmesine imkân sunmadır. Ders kitapları öğrenme ortamında önemli bir role sahiptir (Ceyhan ve Yiğit, 2003).

Bir milleti millet yapan en önemli unsurun dil olduğu gerçeği herkesin kabul ettiği bir durumdur. Dilin çevre ile geliştiği ve dile dair ayrıntılı bilgilerin çoğunu da bireylerin okulda kazandığı bilinmektedir. Okullarda da öğretimin en önemli ders aracı olarak ders kitapları karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden ders kitabında dil yanlışlığının olmaması, anlatım hatalarından arınık olması, yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uygun hazırlanmış olması gerekmektedir.

Literatür taraması yapıldığında yazım yanlışı ve noktalama işaretleri açısından farklı sınıf seviyelerinde ders kitabı incelendiği bilinmektedir. Yine kaynak taraması sonucunda ders kitabının dil, anlam ve anlatım açısından incelendiği görülecektir. 2016-2017 eğitim-öğretim yılı için hazırlanmış "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının" yazım yanlışı, noktalama işaretleri ve dil bilgisel bazı hususlar açısından irdelendiği bir çalışma literatürde yoktur.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 2016-2017 eğitim-öğretim yılında okullarda verilen "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" yazım yanlışı, noktalama işaretleri ve dil bilgisinin kimi konuları açısından incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" yazım kuralları açısından nasıldır?
2. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" noktalama işaretleri açısından nasıldır?
3. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" sözcük yapısı açısından dağılımı nasıldır?
4. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" fiil çatısı açısından dağılımı nasıldır?

5. “İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı” fiilimsi türleri açısından dağılımı nasıldır?
6. “İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı” dil bilgisel anlatım bozukluğu açısından nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Dilin bir toplum için çok önemli olduğu bilinmektedir. Bir toplumun parçası olan bireyden yaşadığı coğrafyanın dilini en iyi şekilde bilmesi ve onu en iyi şekliyle kullanabilmesi beklenir. Okullarda verilen Türkçe dersinin en önemli hedefinin öğrencilere okuduğunu anlama becerisi kazandırmak olduğu programda belirtilmiştir. Her birey duygularını, düşüncelerini kendi dilinde en güzel haliyle kullanabilmelidir. Bunun sağlanabilmesi için de okullara büyük bir sorumluluk düştüğü aşikârdır. Okullarda verilen Türkçe ders kitapları bu açıdan çok önemli bir misyona sahiptir.

PISA araştırmasına göre Türkiye, okuma-anlama becerisinde OECD ülkelerinin gerisindedir. Ülkemizde okuduğunu anlama becerisinde noksanlığın dil eğitimine yeterince önem verilmemesi olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan dil eğitimi deyince akla ilk gelen ögelerden birisi de ders kitabıdır. Ders kitabı dilin kurallarına uygun olduğu ölçüde okuma-anlama becerisinde olumlu bir gelişme yaşanılabilir.

Yapılan kaynak taramasının sonucunda, araştırmanın amacında belirtilen üç ölçütün bir arada olduğu bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle, araştırmadan elde edilen neticelerin ve getireceği önerilerin bu alandaki ilgililere yardımcı olacağı ve önemli bulgular sağlayacağı düşüncesi hâkimdir. Ayrıca bu çalışmanın araştıran bireylere yeni araştırma alanları açabileceği, yeni araştırmalara ilham kaynağı oluşturacağı umulmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın sonunda elde edilen verilerin konuyla ilgili birey ve kurumlara katkı sunması beklenmektedir.

Sayıltılar

1. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında MEB’e bağlı okullarda okutulan Özgün Matbaacılık’a ait “İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı” için yazım yanlışı, noktalama işaretleri ve dil bilgisi açısından yapılan çözümleme gerçeği yansıtmaktadır.

2. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında MEB'e bağlı okullarda okutulan Özgün Matbaacılık'a ait "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" için yapılan analizlerin güvenirliğini sağlamak adına birkaç uzmandan kanaat almak yeterlidir.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2016-2017 eğitim- öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

2. Bu araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılında MEB'e bağlı okullarda okutulan Özgün Matbaacılık'a ait "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" ile sınırlıdır.

3. Bu araştırma; yazım yanlışı, noktalama işaretleri, dil bilgisinin bazı hususları (sözcük yapısı, fiil çatısı, fiilimsi türleri) ve dil bilgisel anlatım bozukluğu alanlarında yapılan analizlerle sınırlıdır.

4. Araştırma, Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinleriyle sınırlıdır. Şiirlerde yer alan kelimelerin sıralanışı, düzeni ve cümlelerin kurgusu; okuma metinlerinde yer alan kelimeler ve cümlelerin durumuna göre farklı olmasından dolayı şiirler, bu araştırmada kapsam dışında tutulmuştur.

Tanımlar

İlköğretim: Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin temel bilgi ve becerileri kazandıran sekiz yıllık ilk basamağı, ilköğrenim, zorunlu öğrenim olarak tanımlanmıştır.

Dil bilgisi: Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim alanına, gramerine verilen isimdir.

Ders kitabı: Ders ile ilgili konuda yazılmış, bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü, eser.

Noktalama işaretleri: Cümle veya yan cümledeki türlü ögeleri birbirinden ayırmaya yarayan nokta, virgül, noktalı virgül, iki nokta, üç nokta, soru işareti, kesme

işareti, ünlem işareti, parantez, kısa çizgi, tırnak işareti, uzun çizgi, eğik çizgi, köşeli ayraç, tek tırnak işareti, denden işareti vb. işaretlerden her birine verilen isimdir.

Yazım kuralları: Bir dildeki sözcüklerin yazılış biçimlerini belirleyen kuralların tümüne verilen isimdir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmamızın bu evresinde; noktalama işaretleri, dil bilgisi ile sınırlılığı daha önceden belirlenmiş konular ve yazım kuralları ile ilgili bilgi verilecektir.

Noktalama İşaretleri

Noktalama; yazıyı anlaşılabilir kılmak, anlam karışıklığını gidermek, yazının etki gücünü oluşturabilmek maksadıyla yazıda belli sorumlulukları sağlaması için konulan işaretlerdir. Konuşma dilinde jest, mimik, vurgu ve tonlama ne ise, yazı dilinde de noktalama işaretleri odur. Trafiğe çıkan bir sürücü için trafik levhalarının işlevi ne ise, yazılı anlatımda da noktalama işaretlerinin işlevi odur. Noktalama işaretlerinin yanlış kullanıldığı cümlelerde anlam kayması olması olasıdır (Hatiboğlu, 2003). Yazılan bir yazının akıcı ve anlaşılır olması için noktalama işaretlerini kullanmamız gereklidir. Yazıda ifade ettiklerimizi iyi anlatabilmek adına noktalama işaretlerinden yararlanırız. Konuşmada; duruma göre sessiz kaldığımız, hayretler içerisinde kaldığımız, karşımızdaki insana soru sorduğumuz anlar olur. İşte tüm bunlar metin içerisinde noktalama işaretleriyle karşılık bulur (Sarı, 2011).

Yazıda açıklığı, anlaşılır olmayı, anlama güç kazandıran bir unsur olarak noktalama işaretleri karşımıza çıkmaktadır. Yazılı anlatımın kalıcı olması sebebiyle noktalama işaretlerine yazılı anlatımda gereken hassasiyet gösterilmelidir. Noktalama işaretleri yanlış anlaşılmaları önler, anlatıma değer katar. Yerinde kullanılan noktalama işaretlerinin ne kadar fayda getirdiği bilinen bir gerçektir. Gereksiz ve yerinde kullanılmayan noktalama işaretleri bulunduğu metne anlam açısından oldukça büyük zarar verir. Bu sebepten ötürü noktalama işaretlerini kullanırken gereken önem mutlaka verilmelidir (Yelok, 2006).

Nokta

Nokta dilimize Arapçadan girmiştir. Noktalama işaretleri arasında en köklü ve en çok geçmişi olanıdır (Sarı, 2011). Durma işaretidir. Bu noktalama işaretinin olduğu yerde bir nefes kadar durulur (Yelok, 2006). Noktanın kullanım alanları şöyledir:

1. Çekimli bir fiille son bulsun veya bulmasın her yargı belirten sözlerin bittiği yere konur. Tamamlanmış yargıların sonuna konur (Yelok, 2006).

Örnekler: Hayır.

Devam etsin.

Şiirle rüya arasında büyük bir benzerlik ve büyük bir fark vardır.

2. Yazıda yer kazanmak, aynı sözcüğü tekrar etmemek için başvurulan kısaltmalardan sonra nokta işareti konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnekler: Dr. → Doktor

Prof. → Profesör

Not: Bazı kısaltmalardan sonra nokta işareti kullanılmaz (Yelok, 2006). Örnek olarak; TBMM, cm, kg…

3. Sıra belirten sayılardan sonra nokta işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnekler: 1. → Birinci

IV. → Dördüncü

Not: Arka arkaya sıralanan rakamların arasına virgül konulduktan sonra en sonda olan sayının olduğu yere nokta konur (Yelok, 2006). Örnek olarak; 15, 17 ve 20. maddeler; XI – XII. yüzyıllar arası.

4. Tarihlerin arasında kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnekler: 08.11.2016, 19.IX. 1919 vb.

Not: Tarihler ay adları ile yazılabilir. Bu durumda nokta işareti kullanılmaz (Yelok, 2006). Örnek olarak; 10 Kasım 1938, 19 Mayıs 1919…

5. Saati belirten sayılar arasına nokta işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Saat 09.30'da sınavımız başlıyor.

6. Çarpma işleminde çarpma sembolü yerine kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 5.5 = 25, 6.9 = 54 vb.

7. Beş ve beşten çok rakamlı sayıları üçerli gruplara ayırmak için nokta işareti kullanılır (Yelok, 2006).

Örnekler: 20.457.859, 587.547.896 vb.

8. Bibliyografik künyelerin sonunda nokta işareti kullanılır (Yelok, 2006).

Örnekler: Cahit Sıtkı Tarancı, Otuz Beş Yaş, Can Yayınları, İstanbul, 2001.

Virgül

En çok kullanılan bir diğer noktalama işaretidir. Cümlelerin manalarında değişiklik yapar. Kısa durak işareti olarak bilinen bir noktalama işaretidir. Virgül bulunan yerde noktaya göre daha az durulur (Yelok, 2006). Anlatımdaki belirsizliği ortadan kaldıran bir işarettir. Aynı türden olan sözcükleri birbirinden ayırmak amacıyla kullanılan noktalama işaretidir (Sarı, 2011). Virgülün oldukça fazla kullanıldığı yerler vardır. İşte onlardan bazıları şöyledir:

1. Genellikle tümcenin başında bulunan özneden sonra virgül kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fetheden bir Osmanlı Padişahı olmakla birlikte Avni mahlasıyla şiirler yazan bir divan şairidir.

2. Kurallı olmayan tümcelerde sonda yer alan özneden önce virgül kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Küçük bir şeye sevinen, küçük bir şeye üzülen, anlaşılması güç muammadır, insan.

3. Tümcede yer alan eş görevdeki özneler, nesneler, sıfatlar, zamirler, eylemler vb. arasında virgül kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnekler: Evde, kırda, denizde maden suyu içilir.

Çocuk bizi görünce sevindi, güldü, oynadı.

4. Bir tümcedeki ara sözleri ayırmak maksadıyla kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Sırası gelmişken, hemen burada, bir örnek vermek isterim.

5. Hitap için kullanılan kelimelerden sonra virgül kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Sevgili Anneciğim,

Sevgili Başkan,

6. Mana bakımından birbiriyle ilintili sıralı cümleler arasına virgül işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Hakem, düdüğünü çaldı, maç başladı.

7. Bileşik tümcelerde temel cümle ile yan cümle arasına virgül işareti konulur (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Ben kesinlikle inanıyorum, annem bu hastalığı yenecektir.

8. Tırnak işareti kullanılmamış aktarma tümcelerin sonuna virgül işareti kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: "Bana, seni tanımıyorum, dedi."

9. Sayıların kesirli ifadelerini ayırmak için virgül işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 165,2 ve 784,6 gibi…

10. Manaya güç katmak amacıyla tekrarlanan sözcüklerin arasına virgül işareti kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Akşam yine akşam, yine akşam,

Göllerde bu dem bir kamış olsam!

11. Bir tümcede zamirden (bu, şu, o) sonra isim geliyorsa, virgül işareti kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Bu, yıl sonuna kadar bitmez.

12. Seslenme ifadelerinden sonra virgül işareti kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Sena, hocanı görürsen selam söyle.

13. Birleşik tümcelerde "fakat, ancak, çünkü vb." sözcükleriyle başlayan tümcelerden önce virgül kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Birlikte geziye çıkacaktık, fakat arkadaşım vazgeçti.

14. Bibliyografik eserlerdeki ifadelerin arasına virgül konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Buğra, Tarık, Küçük Ağa, Ötüken Neşriyat, 21. bs. İstanbul, 2001.

15. Tümcede özellikle vurgulanması gereken ifadeden sonra virgül kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Bundan dolayı, biz her araçtan, yalnız ve ancak, bir görüş açısından yararlanırız.

Noktalı Virgül

Dilimize Fransızcadan girmiştir. Noktaya daha yakın bir niteliğe sahiptir. Kullanış açısından virgülden daha etkili ve belirgindir (Sarı, 2011). Noktalı virgülün kullanım alanları şu şekildedir:

1. Mana açısından birbiri ile ilişkili olan tümceler arasına konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Çok yaşayan bilmez; çok gezen bilir.

2. Mana açısından birbiriyle ilintili tümcelerde ikinci tümcenin belirttiği yargı, birinci tümcenin belirttiği yargının zıt ifadesi olursa araya noktalı virgül konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Yıllarca ona hizmet etti, kahrını çekti; fakat karşılığını göremedi.

3. "Çünkü, öyleyse, ne var ki, oysa, bunun için…" gibi ifadelerle birbirine bağlanan tümcelerde ifadelerden önce noktalı virgül işareti konulur (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Arapça kökten bir karşılık uydurulursa, sesimiz çıkmıyor; ama Türkçe bir karşılık buldunuz mu, yer yerinden oynuyor.

4. Tümce içerisinde virgülle ayrılmış türleri birbirinden ayırmak amacıyla noktalı virgül kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Kız çocuklarına Birsel, Selin, Irmak; erkek çocuklarına ise Çağrı, Okan, Uğur adları beğendiğim adlar arasındaydı.

5. Birleşik tümcelerde noktalı virgülden sonraki ifade, o tümcenin açıklayıcısı durumundadır (Sarı, 2011).

Örnek: Hayat bazen tatlıdır, bazen acı; acıyı tatlı yapmak mutluluğun ilacı.

İki Nokta

İki nokta, bir ifadenin açıklaması ve örnek verme durumunda kullanılan bir noktalama işareti olarak bilinir (Yelok, 2006). İki noktanın kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Bir yerden veyahut bir bireyden olduğu gibi aktarılmaya çalışılan sözlerden önce iki nokta kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Günlük emirde şöyle deniyordu: Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir; ileri!

2. Açıklama ve örnekler vermek gerektiğinde iki nokta işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Başarılı olmanın tek koşulu vardır: Çalışmak.

3. Edebi eserlerde karşılıklı olarak yapılan konuşmalarda şahsın isminden sonra iki nokta işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Mevlana: Selahaddin, hadi sema et!

K. Selahaddin: Mevlana Hazretleri, sizinle sema etmeye benim gücüm yetmez!

4. Matematik dersinde bölme işleminde işaret olarak kullanılmaktadır (Yelok, 2006).

Örnek: 80 : 5 = 16

5. Bir kimseden alıntı yapılırken tırnak işaretinden önce iki nokta işareti kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Atatürk: "Ben bir işte nasıl muvaffak olacağımı düşünmem. O işe neler mâni olur, diye düşünürüm. Engelleri kaldırdım mı iş kendi kendine yürür." der.

6. Konuşma çizgisinin kullanıldığı tümceden bir önceki tümcenin sonuna iki nokta işareti konulur (Sarı, 2011).

Örnek: Avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

-Ben senden bunu mu istedim?

Üç Nokta

İfade edilmek istenmeyen ve bir maksat uğruna kesilen tümcelerden sonra kullanılır. Üç noktadan sonra ifade edilmeyen sözcüklerle ilgili yorum tamamıyla bireye bırakılır. Bu işaretten sonra gelen kelimenin ilk harfi büyük yazılır (Sarı, 2011). Kesme noktaları diye de adlandırılır. Sözün bir yer olarak ifade edilmediği, yarıda bırakıldığını belirtmek için üç nokta işareti kullanılır (Yelok, 2006). Üç noktanın kullanım alanları şöyledir:

1. Tümcenin yarıda bırakılmasıyla okura yorumu bırakılan ifadelerin yerini üç nokta tutar (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Öyle yorgunum ki…

Sana uğurlar olsun… Ayrılıyor yolumuz!

2. Ayıp olan sözün ortaya çıkmasına engel olması maksadıyla üç nokta kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Oh… Bana ne dedi biliyor musun?

3. Örnekler verdikten sonra benzer örneklerin olabileceğini belirtmek için üç nokta işareti kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Aman efendim, ne bilezikler, ne kolyeler, ne pırlantalar…

4. Bir yazıda paragrafın ilk sırasından atılan tümceler yerine üç nokta işareti konulur (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: "… Sonra evde kimse olup olmadığını sorar. Olmadığından emin olmak için odaları gezer, tekrar döner."

5. Diyalogda yanıt verilmediği durumlarda üç nokta işareti kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: "- Sizinle yemeğe çıkabilir miyiz?"

-…

6. Açık şekilde yazılması istenmeyen kişi ve yer isminin birinci harfinden sonra üç nokta işareti kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Kaçak mallar B… üzerinden K… adında bir gümrük görevlisinin yardımıyla yurda sokulmuş.

7. Bazı durumlarda soru ve ünlem işaretinden sonra üç nokta işareti kullanılır (Yelok, 2006). Bu durumlarda yukarıda belirtilen işaretlerden sonra iki nokta konulması yeterlidir (www.tdk.gov.tr).

Örnek: "Ne bu hal?.. Nereye?" diye, sordu.

Soru İşareti

Soru işaretinin kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Soru niteliği taşıyan tümcelerin sonunda soru işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Adınız nedir? Kaç yaşındasınız?

2. Bilinmeyen veya doğru olup olmadığı noktasında tereddüde düşülen tarihlerin yerine soru işareti konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnek: "(1682 - ?), (? , 1875)" vb.

3. Mana açısından birbirini tamamlayan soru tümceleri virgülle ayrılır, soru işareti ise en sonda bulunan kelimenin bitimine konulur (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: "Bu saati masaya mı koyayım, duvara mı asayım?"

Not: Tümcede soru eki olmasına rağmen, soru anlamı taşımayan ifadelerin sonuna soru işareti konulmaz (Yelok, 2006).

4. Mana olarak soru şeklinde olduğu için "demek" eylemiyle kaynaşmış tümcelerin sonuna soru işareti konulur (Sarı, 2011).

Örnek: Demek artık sevmiyorsun?

Demek onu istemiyorsun?

Ünlem İşareti

Ünlem işaretinin kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Korkma, heyecan, sevinç, şaşkınlık ifade eden tümcelerden sonra ünlem işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: "Ah ne kadar güzel!"

"Dur! diye bağırdı."

2. Seslenme, komut verme gibi ifadelerden sonra ünlem işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: "Simitçi! Simit! Taze gevrek!"

3. Ünlem kavramı olduğu düşünülen bazı emir tümcelerinin bitimine de ünlem işareti kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Söylediklerine aldırma!

Görüşüne bakma!

4. Bazı tümceler içinde soru eki veya soru sözcüğü bulunmakla beraber mana olarak soru değil, ünlem ifade ederler. Bu tür ifadelerin sonuna ünlem işareti konulur (Sarı, 2011).

Örnek: "Kim bilir nerelerde kiminledir şimdi!"

5. Tümce içinde alaya alma, şaşma, taşlama gibi mana ifade eden yargılardan sonra parantez içerisinde ünlem işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: "Zaten onun ne kadar görgülü (!) olduğu davranışlarından anlaşılıyordu."

Kısa Çizgi

Kısa çizginin kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Satıra sığmayan sözcükleri bölmede kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: “En büyük mese-

lemiz…”

2. Ara sözleri ayırma esnasında kısa çizgi kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: “Küçük görme, hor görme -delikanlım- kendini!

Şu kırık abideyi yükseltecek taştasın;

Fatih’in İstanbul’u fethettiği yaştasın!”

3. Sözcüklerdeki eki ve kökü ayırmak maksadıyla kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: uç-ak, gör-üş, bil-gi-li, gözle-, okut- vb.

4. Eklerin başına kısa çizgi konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnek: “ -çi, -da, -yor, -mış…”

5. Kelimeyi hecelerine ayırırken kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: o-ku-na-cak-tı

6. Matematiksel ifadelerde çıkarma işleminin sembolü olarak kullanılmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 8 – 5 = 3

7. Kelimelerin arasında; –den -a, ve, ile, ila anlamlarını vermek için kullanılmaktadır (Yelok, 2006).

Örnek: Türkçe-İngilizce sözlük, İstanbul-Ankara tren seferleri, 5-6. sınıflar vb.

8. Madde olarak yapılan sıralamalarda harf ya da sayıdan sonra kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: a- 1-

b- 2-

Uzun Çizgi

1. Konuşma çizgisi olarak da bilinir. Satır başında yer verilen konuşmaları belirtmek için kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: - Çaresaz, dedi, sana bir şey soracağım. Fakat doğru söyleyeceksin…

-Buyurun efendim!..

-Dilber nerelerde? Niçin hiç gözükmüyor?..

Not: Konuşmalar tırnak işareti içerisinde verildiği durumlarda uzun çizgi kullanılmaz (Sarı, 2011).

Eğik Çizgi

Eğik çizginin kullanıldığı alanlar şöyledir:

1. Şiirde yer alan dizeler yan yana yazıldığı durumlarda dizeleri belirtmek için dizelerin arasına eğik çizgi konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Bir seher vaktinde vardık Göygöl'e / Burda kızlar gül takıyor kaküle / Alev alev bir gül attım su yandı / Sunam derin uykusundan uyandı.

2. Dildeki eklerin değişik bir biçimde yazıldığını göstermek amacıyla kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: -ma / -me, -al / -el, -maz / -mez

3. Adres yazımında gerekli olan yerlerde eğik çizgi kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Şehit Tayfun Sümen Sokak, No: 9/19, Keçiören / ANKARA

4. Bir tümcede temel ve yan cümleleri, cümlenin ögelerini ayırmada eğik çizgi kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Hiçbir zaman / kader / bizi / senden / ayırmasın.

5. Tarihte bulunan rakamlar arasına günü, ayı ve yılı ayırmak maksadıyla kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 15/11/2015, 17/12/2016…

6. Matematik alanında bölme işleminin sembolü olarak da eğik çizgi kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 160/2=80, 250/5=50

Tırnak İşareti

Tırnak işaretinin kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Bir metinde başkası tarafından söylenilmiş ifadelerin aynen aktarıldığı durumlarda tırnak işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Atatürk ilim üzerine şöyle demiştir: "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir."

2. Atasözlerimiz tırnak içinde yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Bu konuda atalarımız "Gönülsüz yenilen aş, ya karın ağrıtır ya baş" demişlerdir.

3. Tümce içerisinde yer alan eser ve makale isimleri tırnak içerinde verilir (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Hasan Ali Yücel'in "İyi Vatandaş İyi İnsan" adlı kitabını okumanızı öneririm.

4. Tümcede önem verilen, özel bir anlam yüklenilen ve yazanın dikkat çekmek istediği sözcükler tırnak işareti içerisinde gösterilir (www.tdk.gov.tr).

Örnek: İsmin yerini tutan sözcüklere "zamir" denir.

Tek Tırnak İşareti

1. Tırnak işaretinin kullanıldığı bir yargının içinde geçen sözler için tek tırnak işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Babam: Fehim Bey'e "Sen de Paşa'ya bi daha gitmelisiniz: 'Paşa hazretleri! Evet, pek çoktan beri mazulsünüz. Size mevkiiniz iade edilmiyor, başka mevki de verilmiyor, ama sizi hiç olmazsa düşünmüşler' demelisin" diye takılıvermiş.

Parantez

Parantezin kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Tümce içerinde bir kelime için açıklama yapılması gerektiğinde parantez işareti kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Okul kooperatifi için bir düzine (12 adet) tükenmez kalem aldık.

2. Tiyatroda hareketlerin ifade edilmeye çalışıldığı durumlar için parantez kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: TOPUZLU: -(Sakalını sıvazlayarak) Ben demedim mi?

Bakın nasıl yağmur yağıyor!

3. Bir metinde tamamlayıcı bilgiler için parantez işareti kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Akdeniz'in turistik yerleşim birimleri (Antalya, Alanya, Side vb.) yeni turizm sezonuna hazırlanıyor.

4. Madde sıralamasında harf ve numaradan sonra parantezin kapama işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 1) 2) a) b)

5. Tümce içerisinde kullanılan ünlem ve soru işaretinde parantez kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Korkak (!) tabanları hemen yağladı.

6. Alıntıda eserin adını ve sahibini belirtmek amacıyla parantez kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: "Bize öyle geliyor ki söz-dil ayrımı bir sanat eserindeki imajlar seviyesinde de varlığını hissettirir." (Şerif Aktaş)

7. Bir tümcenin yapısıyla doğrudan ilişkili olmayan açıklamalar için kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Günümüzde birçok bilim adamı (Gerçek bilim adamlarını tenzih ederim.) parayı bilimden önde tutuyor.

8. Doğum ve ölüm tarihleri için parantez kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Nasrettin Hoca'nın (1208-1284) hazırcevaplılığı her kişide görülmez.

9. Bir metin içinde yapılan alıntının kaynağını belirtmek amacıyla parantez kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: (Noktalama işaretlerine verilen örnek alıntılara bakınız.)

Kesme İşareti

Kesme işaretinin kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Özel adlara gelen iyelik ve hal eklerini ayırmak için kesme işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Atatürk'ün, Mehmet Akif'e, Baki'den Nedim'e…

2. İnsan isimlerinden sonra kullanılan saygı ifade eden sözcüklere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Mehmet Bey'den, Ayşe Hanım'a, Ali Efendi'den…

3. Sayılara gelen ekleri ayırmak amacıyla kesme işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 1994'te göreve başladım. 1.72'lik boya sahibim.

4. Şiirlerde ölçü nedeniyle ses olaylarını göstermek maksadıyla kesme işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: N'oldu? N'apalım?

"Kocatepe hür düşüncem

Kocatepe Ünivers'tem."

5. Hayvanlara verilen özel isimlere gelen çekim eklerini ayırmak için kesme işareti kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Tekir'i, Minnoş'un, Fındık'ta…

Not: Kurum, çağ isimlerinin ardından gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz. Özel isimlere gelen yapım eklerini ayırmak için kesme işareti kullanılmaz (Yelok, 2006).

Örnek: Sosyal Sigortalar Kurumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisini, Tanzimat Dönemini, Kurtuluş Savaşımız, İzmirliler, Ayşeler…

6. Kısaltmalara gelen ekleri ayırmak amacıyla kesme işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: TBMM'ye, SSK'den…

7. Bir ek veya harften sonra gelen eki ayırmak amacıyla kesme işareti kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: A'dan Z'ye değin bir sıralama yapılmış.

-mur'la yapılmış sözler.

8. Özel isimlere gelen ekler satır sonuna geliyorsa özel ismin sonuna kesme işareti konulur, ancak kısa çizgi kullanılmaz (Hatiboğlu, 2003).

Örnek:

…Anadolu'

da

…Beşiktaş'

tan

Sıra Noktalar

Sıra noktaların kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Sorulan bir suale yanıt verilmediğinde, düşünceye dalındığı durumlarda sıra noktalar kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: -Yaptığını beğendin mi?

-……

-Susarsın tabi. Peki ne olacak şimdi?

-…….

2. Sınavlarda boşluk doldurmalı sorularda sıra noktalar kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Yapıları bakımından diller …….. diye üçe ayrılır.

3. Bazı yerlerde söylenmek istenmeyen, hoş olmayan sözler yerine kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: "Eşeği saldım çayıra

Otlaya karnın doyura

Gördüğü düşü hayıra

Yoranın da …….

Düzeltme İşareti

Düzeltme işaretinin kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerde k, g ve l harflerinden sonra gelen a ve u harflerinin üzerine konulur (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Kâğıt, dükkân, rüzgâr, yadigâr…

2. Özel insan isimleriyle, devlet tarafından kanıksanmış yer isimlerinde bu işaretin kullanılması gerekli görülmüştür (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Kâmil, Lâmia, Lâpseki, Lâdik…

3. Aynı harfleri içeren kelimeleri ayırmak amacıyla düzeltme işareti kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Hala- hâlâ, adet-âdet, bala-Bâlâ…

Denden İşareti

1. Alt alta gelen kelimelerin tekrar yazılmasını önlemek amacıyla denden işareti kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Zamir Çeşitleri

a) Kişi Zamirleri
b) İşaret ”
c) Belirsizlik ”
d) Soru ”

Köşeli Ayraç

Köşeli ayracın kullanıldığı yerler şöyledir:

1. Ayraç içinde ayraç kullanmak gerektiğinde köşeli ayraç kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: (1348 [1932] tarihinde ilk önemli şiirini yayımladı.)

2. Bibliyografik eserlerde bazı verileri belirtmek için köşeli ayraç kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Faruk Nafiz [Çamlıbel], İlk Göz Ağrısı, Ali Şükrü Matbaası, İstanbul 1922.

Not: Köşeli ayraç kullanmak yerine, ayraç ve tırnak işareti de kullanılabilir (Yelok, 2006).

Yazım Kuralları

Yazım; bir lisandaki kelimelerin, o lisanın kendi yapısından, işleme düzeninden çıkmış kurallara göre yazma biçimidir. Yazım kurallarını bilip uygulamak metin oluşturmanın en öncelikli şartlarından birisidir. Yazıma verilen önem bireyin kişiliğiyle çok yakından ilgilidir. Çünkü, yazı kişinin bir bakıma yansımasıdır. Yazım kurallarını bilmemek veya yanlış uygulamak dile karşı sorumsuzluğun veya cehaletin belirtisidir (Hatiboğlu, 2003).

Tümcelerin anlaşılır olması, yazım kurallarına uyduğumuz ölçüde gerçekleşir. Maksadımızı karşı tarafa aktarabilmenin yolu sözcük hazinesi olduğu kadar, bu sözcükleri doğru olarak kullanmakta bir diğer yoldur. Dilin en önemli ögesi sözcük olması hasebiyle bunun nerede ve nasıl kullanıldığı oldukça büyük önem taşımaktadır (Sarı, 2011). Başlıca yazım kuralları şöyledir:

"İle" Sözcüğünün Yazımı

1. "İle" sözcüğü ünlü ile biten kelimelere geldiğinde, başta bulunan i seslisi y sessizine dönüşür (www.tdk.gov.tr).

Örnek : Kapıyla (kapı ile), orduyla (ordu ile), köylüyle (köylü ile) vb.

2. "İle" kelimesi sessizle biten kelimelere ek olarak geldiğinde başta bulunan i seslisi düşer (www.tdk.gov.tr).

Örnek : Ablamla (ablam ile), kömürle (kömür ile), odunla (odun ile) vb.

"İdi, İmiş, İse, İken" Ekinin Yazımı

1. "İdi, imiş, ise, iken" sessizle biten kelimelere geldikleri zaman başında bulunan i seslisi düşer (Demir, 2006).

Örnek: Kitaptı (kitap idi) kalırmış (kalır imiş) ağaçsa (ağaç ise)

Okuldu (okul idi) insanmış (insan imiş) sonuçsa (sonuç ise)

Dururken (durur iken) gelirken (gelir iken)

2. Sesli ile biten kelimelere geldiklerinde başında bulunan i seslisi y sessizine dönüşür (Demir, 2006).

Örnek: onuncuydu (onuncu idi) koşucuymuş (koşucu imiş)

Kapıysa (kapı ise) bizdeyken (bizde iken)

Not: "İdi, imiş, ise" sonuna geldikleri kelimeden ayrı yazılabilir. Bu durumda kelime sesli harfini korur. Lakin bu yazım şekli pek tercih edilmeyenidir (Demir, 2006).

Örnek: doğru idi geliyor idi bilmiş ise

güzel imiş tatlı imiş eski ise

"Mi" Ekinin Yazımı

1. Soru anlamı katan "mi" eki, kendisinden önce gelen kelimeden mutlaka ayrı yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Ev mi? Okul mu? Biz mi?

2. Çekimli fiillerde "mi" ekinden sonra gelen ekler, bu eke bitişik yazılır, bu ekten ayrı yazılmaz (www.tdk.gov.tr).

Örnek: İyi misiniz? Hasta mıydı? Geliyor musunuz?

3. Soru eki "mi" bazı tümcelerde olumluluk manası verir. Bunun sonuna soru işareti konmaz (Yelok, 2006).

Örnek: Hiç yapmaz olur muyum.

4. "Mi" soru eki tümceye pekiştirme anlamı verir. Bunun da sonuna soru işareti konmaz (Yelok, 2006).

Örnek: Güzel mi güzel!

Not: "Vazgeçmek" eylemi soru eki "mi" ile birlikte kullanıldığında iki farklı şekilde kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Vazgeçtin mi? Vaz mı geçtin?

“De” Bağlacının Yazımı

1. Bağlaç olan de bir kelimedir. Kendisinden önce gelen kelimeden daima ayrı yazılmaktadır. Kelimeler ve tümceler arasında bağlama görevi yapmaktadır. Tümceye abartı, mukayese, kesin bir ifade, pekiştirme vb. anlamlar katar (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Böyle de yapabilirsin şöyle de…

Bekledik de bekledik…

Nasıl oldu da unuttum?

Sana da bir gömlek alalım.

2. Tümcede “de” sözcüğü dahi, bile, ve anlamında kullanılıyorsa, bu sözcük bağlaçtır, daima bu sözcük ayrı yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Fatih Sultan Mehmet de şair bir padişahtı.

Eylemliklerin Yazımı

1. “Me” ekiyle biten fiilimsilerden sonra, “-a, -e, -ı, -i” ekleri getiriliyorsa araya y sessizi konulur (www.tdk.gov.tr).

Örnek: görme → görmeye → görmeyi

koşma → koşmaya → koşmayı

yazma→ yazmaya → yazmayı

2. “Mek” ekiyle biten fiilimsilere, “-a, -e, -ı, -i” ekleri getiriliyorsa k ünsüzü düşer; araya y sessizi girer (Demir, 2006).

Örnek: bakmak → bakmaya → bakmayı

söylemek→ söylemeye → söylemeyi
oturmak→ oturmaya → oturmayı

“A” ve “E” İle Biten Eylemlerin Yazımı

“A” ve “e” ile biten fiillere aynı ünlüyle başlayan ek gelirse araya “y” ünsüzü konulur, yazımda herhangi bir değişiklik olmaz (Demir, 2006).

Örnek: başlamak → başlayacak, başlayan, başlayarak

Okumak → okuyacak, okuyan, okuyarak

Taşlamak → taşlayacak, taşlayan, taşlayarak

–Yor Ekinden Önce Gelen “a” ve “e” Ünlülerin Yazımı

Eklerden -yor eki, a ve e seslilerinden biriyle biten fiil kök ve gövdelerine getirildiğinde a ve e ünlülerinde daralma olur ve sesler dönüşür (Demir, 2006).

Örnek: sallamak → sallıyor taşlamak → taşlıyor

Toslamak→ tosluyor beklemek→ bekliyor

-Ki Eki ve Ki Bağlacının Yazımı

1. Bağlaç olan ki dilimize Farsçadan geçmiş bir kelimedir. Tümceyle yan tümceleri anlam olarak birbirine bağlama fonksiyonunu yerine getirir. Bağlaç olan ki daima ayrı yazılır. Yüklem konumundaki “imek” eyleminden ve yargılı bir anlam taşıyan isim soylu sözcüklerden sonra gelen ki bağlacı ayrı yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Dalında o kadar güzeldi ki koparmaya kıyamadım.

O kadar uzaktaydı ki sesimi duyuramadım.

2. Bağlaç olan ki bazı sözcüklerle hazır kalıp olarak kullanılır (Sarı, 2011).

Örnek: Ne yazık ki, muhakkak ki, demek ki, öyle ki, yeter ki, ne var ki…

3. Tümce sonunda kullanılan ki bağlacı tümceyi kuvvetlendirme ve pekiştirme maksadıyla kullanılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Sana söyleyeceğim öyle çok ki.

Senden başka kimim var ki.

4. İlgi zamiri durumunda olan –ki eki ad ve ad soylu sözcüklere birleşik yazılır ve sözcükleri sıfatlaştırır (Sarı, 2011).

Örnek: Açıktaki sebze, sınıftaki sıralar…

5. İlgi eki -ki bir şey ile ilgili olma manası verir (Sarı, 2011).

Örnek: Evdeki hesap çarşıya uymaz.

Yahya Kemal'deki ses ve musiki kompozisyonuna hayran kalıyorum.

Not: Bağlaç olan ki, kalıplaşmış ifadelerde birleşik yazılır (Yelok, 2006).

Örnek: Çünkü, belki, halbuki, mademki, meğerki, oysaki, sanki.

Yabancı Kaynaklı Sözcüklerin Yazımı

1. Kelimenin başında iki sessiz harf bulunan yabancı kelimelerin ya da sonunda iki sessiz harf bulunan bazı yabancı sözcüklerin arasına sesli bir harf konmaz (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Fren, kristal, program, staj, lüks, film, militarizm, şart, aşk, mest…

2. Yabancı kelimelerin sonunda yer alan "g" harfi "ğ" harfine dönmez (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Biyografi, daktilografi, dogmatizm, diyagram, arkeolog, biyolog, diyalog vb.

3. Yabancı kelimelerde, yan yana bulunan seslilerin arasına çoğunlukla "v, y" sessizleri giremez (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Arkeolog, ideal, realizm, jeolog, meteoroloji…

4. Bazı yabancı lisanlardan dilimize geçen kelimelerdeki "io, ia" seslileri arasına "y", "ua" arasına da "v" sessizi kullanılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Biyoloji, biyografi, bibliyografi, diyagram, kruvazör…

5. Türkçede yer alan yabancı sözcüklerin ses olaylarında görülen "-n ve –b" seslerindeki "-n" sessizi, "-b" sessizinin etkisiyle "-m" olur (Sarı, 2011).

Örnek: anbar → ambar sünbül→ sümbül

Çarşanba→ Çarşamba penbe→ pembe

Not: Coğrafya, fotoğraf, kozmoğraf gibi bazı kelimelerde "g" sessizi "ğ" sessizine dönüşmektedir (Demir, 2006).

6. Latin harfleri kullanmayan milletlerin mensuplarının özel isimleri, Türkçe söylenildiği gibi yazılır (Demir, 2006).

Örnek: Konfüçyüs, Çaykovski, Riyat, Tokyo, Dostoyevski…

Büyük Harflerin Yazılışı

1. Tümcelerin birinci harfi daima büyük yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Ben gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.

2. Nokta, soru işareti ve ünlem işareti kullanılarak tümce tamamlanmışsa, sonra gelen tümcenin ilk harfi büyük yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: "Mal ve mülk bana ağırlık veriyor. Bunları asil milletime geri vermekle büyük ferahlık duyuyorum. Zenginlikten ne çıkar? İnsanın serveti kendi manevi şahsiyetinde olmalıdır."

3. Şiirlerde mısraların birinci harfi daima büyük yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: "Neler yapmadık şu vatan için;

Kimimiz öldük,

Kimimiz nutuk söyledik."

4. Özel isimlerin ilk harfi daima büyük harfle yazılır. Kişi, hayvan, ulus, ülke, coğrafya, yer, cadde, sokak, kurum, eser, dil, din, mezhep adlarının ilk harfi daima büyük harfle başlar (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Atalay, Atatürk, Karabaş, Türk, Türkiye, Zigana Geçidi, Yozgat, Atatürk Bulvarı, Türkiye Cumhuriyeti, Pembe Köşk, İngilizce, İslam vb.

5. Tarihte gerçekleşen önemli olayların her kelimesi ayrı ve her kelimenin ilk harfi daima büyük yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Kurtuluş Savaşı, Balkan Savaşı, Lozan Antlaşması…

6. Özel isimlere verilen unvanlar ve saygı ifadeleri içeren sözcüklerin ilk harfi daima büyük yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Behiç Bey, Bayan Gönül Gümüş, Kösem Sultan…

7. Mektuplarda ve konuşma metinlerinde hitap ifade eden sözcüklerin ilk harfi daima büyük yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Sevgili Kardeşim, Sayın Büyüğüm, Değerli Dinleyiciler…

8. Belirlenmiş bir günü belirten gün ve ay adlarının ilk harfi daima büyük yazılır (www.tdk.gov.tr). Belli bir günü belirtmeyen ay ve gün isimleri küçük yazılır (Demir, 2006). Gün, ay ve yıl bildiren tarihler şöyle yazılır:

Örnek: 24.5.2003, 24.V.2001, 24/5/2021, 06/05/2008, 02.10.2011

2 Şubat 1976 Salı, 12 Mayıs 2015 Salı…

Büyük kongre şubatta yapılacak.

9. Özel ismin yerine geçen kelimeler ve üzerine dikkat çekilmesi istenilen tabirler büyük harfle yazılabilir (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Başkan adayı Gönül konuşmasını bitirdikten sonra bir üye Başkan'ın görüşlerini eleştirdi.

10. Başlıklar büyük harfle yazılır, ancak bağlaçların ilk harfi küçük yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Leyla ve Mecnun, Türkiye Yasta, Türk Dili ve Edebiyatı…

11. İki nokta işareti kullanıldıktan sonra, tümce vasfı olmayan bir ifade gelecekse, sonra gelen ifadenin ilk harfinin büyük olması gerekli değildir (Sarı, 2011).

Örnek: Sayılar kelimelerle yazıldıklarında ayrı ayrı sıralanırlar: on altı, yüz yirmi beş, bin altı yüz otuz altı vb.

12. Tümce bir sayıyla başlıyorsa sayıdan sonra gelen sözcüğün ilk harfi büyük olamaz. Zorunlu haller dışında da tümceye sayı ile başlanılmamalıdır (Sarı, 2011).

Örnek: 500 lira için birbirimizi kırmamalıyız.

13. Tırnak işareti içerisinde yer alan sözün ilk harfi büyük harfle, lakin sözün sadece bir kesiti verildiği durumlarda ifade küçük harfle başlar (Sarı, 2011).

Örnek: Nesrin'e "Üniversiteye girebilecek misin?" diye sorduğumda, düşünerek "bilmem" diye cevap vermişti.

14. Kan bağını belirten abla, ağabey, dayı, teyze vb. sözcükler küçük harfle yazılır (Sarı, 2011). Kan bağını belirten yukarıdaki kavramlar başa geldiği durumlarda ilk harfi büyük olur. Tarihi ve manevi kişiliklerin isimlerine getirilen yukarıdaki kavramlar nerede olursa olsun daima büyük harfle yazılır (Yelok, 2006).

Örnek: Fahriye abla, Ali enişte, Şenel teyze, Hasan amca, Güner abla…

Nene Hatun, Hala Sultan…

Gül Baba, Susuz Dede, Sultan Ana…

15. Güneş, ay, dünya gibi kavramlar terim olarak kullanıldığında büyük harfle, diğer kullanımlarında ise küçük harfle başlar (Sarı, 2011).

Örnek: Dünya, Güneş'in etrafında dönerken, Ay da Dünya'nın etrafında döner.

Sayıların Yazımı

1. Mecbur kalınmadığı müddetçe metin içerisinde rakamlara yer verilmemelidir. Birkaç basamaklı sayıların haricinde kalanlar, rakamlar ile yazılmalıdır (Sarı, 2011).

Örnek: Bir yılda otuz beş kişinin emeğiyle elde edilen kâr 850.350.500 lira olmuştur.

2. Sözcük olarak yazılan sayılar ayrı yazılır. Bankada ve resmî evraklarda bu kural uygulanmayıp sayılar bitişik yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: İki bin on altı yılındayız.

Yirmibeşbinikiyüzelli lira…

3. Eserlerin sayfa numaraları, cilt sayıları, iletişim numaraları, adreste yer alan cadde ve sokak numaraları daima rakamla yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Resimli Türk Edebiyatı'nın I. cildinin 56. sayfasından 77. sayfasına kadar Göktürk ve Uygur yazıları geniş bir şekilde anlatılmıştır.

Fakültemizin telefon numarası 236 50 00'dır.

4. Düzey belirten ön adlar ve belirteçler rakamla değil, sözcükle yazılmalıdır (Sarı, 2011).

Örnek: Beşinci katta oturanlar gittiler.

Yarışmada birinci gelemediği için ağladı.

5. Tarihlerde gün aydan önceyse rakamla, ay günden önce gelmişse yazıyla yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Daha önce 25 Mayıs'ta yapılacağı ilan edilen sınavlar, Haziran'ın beşine ertelenmiş.

6. Oyun isimlerini belirten sayılar birleşik yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Altmışaltı.

7. Sayının ondalık bir kısmı varsa virgül işareti ile sayı ayrılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: 15,2 (15 tam onda iki) 5,25 (5 tam yüzde 25)

8. Sayılara gelen ekler kesme işaretiyle ayrı yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Sabah 8'de, Akşam 20.30'da, 1988'de…

9. Sayıdan sonra nokta gelmişse ilave olarak -nci/-inci ekleri getirilmez (Hatiboğlu, 2003).

10. Bilimsel bir metinde sayılar rakamla yazılır (Demir, 2006).

Örnek: Oy kullanan seçmen sayısı 127.516'dır.

Bu ankete 1214 kişi katılmıştır.

11. Sayıda çok fazla sıfır varsa sayının bazı yerleri sözcük olarak yazılır (Demir, 2006).

Örnek: 3 milyar 250 milyon, 15 trilyon 150 milyar…

Birleşik Sözcüklerin Yazımı

Sözcüklerden birinin veya ikisinin birlikte mana değişimine uğramasıyla ortaya çıkan kavrama birleşik sözcük denir (Sarı, 2011). Birleşik sözcüklerin yazım kuralları şöyledir:

1. Birleşik bir sözcüğün arasına yeni bir kelime ve ek girmez. Birleşik sözcükte ifadelerin yerleri değiştirilmez (Sarı, 2011).

Örnek: Hanımeli, sivrisinek, kuşbaşı, kırkayak…

2. Yardımcı eylemler kök haliyle eylemlere eklenerek birleşik sözcük oluşturur (Sarı, 2011).

Örnek: Tartışadur-, yıkılıver-, yakalayabil- vb.

3. İki sözcük yan yana gelirken ses olayı olur. Bunun sonucunda da birleşik sözcük olurlar (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Kahve-altı → kahvaltı

Cuma-ertesi →cumartesi

4. Birleşen sözcükler birleşme sonucunda kastettikleri manadan uzaklaşırlar (Sarı, 2011).

Örnek: Şıpsevdi, dedikodu, biçerdöver vb.

5. His, zan, ret, zıt, hak gibi Türkçe olmayan sözcükler etmek, olmak gibi yardımcı eylemlerle yan yana geldiğinde birleşik sözcük olurlar (Sarı, 2011).

Örnek: Hissetmek, zannetmek, reddetmek vb.

6. Organ isimleri kullanılarak meydana gelen sözcükler bitişik yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Aslanağzı, keçiboynuzu, itburnu, hanımgöbeği vb.

7. Yönleri ifade eden sözcükler birleşik yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı…

8. Biraz, birkaç, birçok, birtakım, hiçbir, herhangi sözcükleri daima bitişik yazılır (Sarı, 2011).
9. Hayvan isimleriyle kurulan sözcük öbekleri ayrı yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Ada balığı, köpek balığı, ton balığı, deve kuşu, saka kuşu…

10. Bilim ve bilgi sözcükleriyle oluşan söz öbekleri ayrı yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Ses bilgisi, dil bilim, dil bilgisi…

11. Özel ad durumunda olan yer adları bitişik yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Çanakkale, Eskişehir, Sarıkamış, Kırşehir…

12. İki isimden oluşan özel ad, ek almadığı zaman birleşik yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Uludağ, Akdeniz, Kırıkkale vb.

13. İki isimden oluşan özel ad, ek aldığı zaman ayrı yazılır (Sarı, 2011).

Örnek: Ege Denizi, Ağrı Dağı, Van Gölü…

14. Ev, hane, name, zade sözcükleriyle kurulan söz öbekleri daima bitişik yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Bakımevi, öğretmenevi, çayhane, meyhane, seyahatname vb.

15. Bil-, dur-, gel-, yaz-, ver-, kal- yardımcı eylemleriyle kurulan söz öbekleri bitişik yazılır (Yelok, 2006).

Örnek: Düşünebilmek, yazadurmak, çıkagelmek, düşeyazmak…

16. -an/-en, -r/-ar/-er, -mış/-miş, ve -maz/-mez eklerinin sözcüğe gelmesiyle oluşan fiilimsilerin kalıplaşmasıyla oluşan sözcükler bitişik yazılır (Yelok, 2006).

Örnek: Ağrıkesen, cankurtaran, çöpçatan, gökdelen…

17. İkinci kelimesi -dı ekiyle kalıplaşan birleşik sözcükler bitişik yazılır (Yelok, 2006).

Örnek: Albastı, gecekondu, mirasyedi…

18. Bir kelimesi emir kipinde olan sözcük öbekleri bitişik yazılır (Yelok, 2006).

Örnek: Alaşağı, ateşkes, sıkboğaz, çekyat…

19. Alt, üst, üzeri sözlerinin sona gelmesiyle oluşan sözcük öbekleri bitişik yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Akşamüstü, ayaküstü, olağanüstü…

20. Birleşen her iki sözcük asıl manasını koruduğu halde yaygın bir şekilde kullanılan birleşik sözcükler vardır (Yelok, 2006).

Örnek: başbakan, başyazar, aşçıbaşı, ustabaşı, eloğlu, elkızı, ağababa, beyefendi…

21. Kanunda bitişik olarak geçen birleşik sözcükler vardır (Yelok, 2006).

Örnek: İçişleri, Dışişleri, Genelkurmay…

22. Yardımcı eylemlerle kurulan birleşik fiillerde herhangi bir ses olayı olmazsa birleşik fiil ayrı yazılır (Yelok, 2006).

Örnek: Yardım etmek, ilan etmek, kabul eylemek vb.

23. Tamlama olarak bilinen özel isimlerin ilk harfi büyük yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Van Gölü, Süphan Dağı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası…

24. Özel isim ve tür adının kaynaşmasıyla oluşan sözcük öbekleri ayrı yazılır ve tür isminin ilk harfi küçük yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Ankara keçisi, Van kedisi, Oltu taşı, Antep fıstığı…

Terimlerin Yazımı

1. İki ya da daha fazla kelimeden oluşan terimler birleşik kelime özelliği taşıyorsa bitişik yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Güzelavratotu, iğneyapraklı, mercanotu, taçyapraklı…

2. Terimi belirten, niteleyen sözcükler ayrı yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: uçan memeliler, açık eğretileme, dere alabalığı…

Deyimlerin Yazımı

1. Kalıp olarak kullanılan deyimler ayrı yazılır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Çam devirmek, çantada keklik, kulağı delik vb.

2. Birleşerek birleşik kelime pozisyonuna gelmiş kimi deyimler ayrı yazılmaz (Demir, 2006).

Örnek: Açıkgöz, çalçene, ağırbaşlı, soğukkanlı vb.

Kısaltmaların Yazımı

Kısaltma bir sözcüğün kısa, öz olarak ifade edilmesidir. Gereksinime göre, kısaltma yapılmaktadır. Buradaki önemli nokta şudur: İnsanların kısaltmaları kullanması ve özümsemesidir (Hatiboğlu, 2003). Başlıca kısaltma kuralları şöyledir:

1. Kurum, dergi ve yön isimlerinin kısa olarak adlandırılması çoğunlukla kelimelerinin ilk harfinin büyük olarak yazılması ile gerçekleşmektedir (www.tdk.gov.tr).

Örnek: Türkiye Büyük Millet Meclisi → TBMM

Türk Dil Kurumu → TDK

2. Element ve ölçülerle ilgili yapılan kısaltmaların çoğu dünyada geçerli olduğu gibi yapılmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: karbon→ C kalsiyum → Ca Fe→ Demir

Santimetre → cm kilometre→ km

3. Sözcük ve söz öbekleri ile ilgili yapılan kısaltmalarda çoğunlukla sessiz harfler dikkate alınarak kısaltmalar yapılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Profesör → Prof. Doktor → Dr. İngilizce → İng.

Çeviren→ çev. Avukat→av.

4. Küçük harfler ile yapılan kısaltmalara gelen eklerin yazılışında kelimenin okunuşu baz alınırken; büyük harfler ile yapılmakta olan kısaltmalara gelen eklerin yazılışında da kısaltmanın son harfi dikkate alınmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Örnek: kg'dan, mm'den, cm'yi…

BDT'ye, TDK'ye, TRT'den…

5. Son harfinden sonra nokta bulunan kısaltmalara gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz. Bunlara gelen ekler kelimenin okunuşuna uygun olarak noktadan sonra yazılır (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: vb.leri, mad.si, Alm.dan…

İkilemelerin Yazımı

1. İkilemeler genellikle ayrı yazılır ve ikilemelerin aralarına noktalama işareti getirilmez (www.tdk.gov.tr).

Örnek: çoluk çocuk, süklüm püklüm, kap kacak, kapı mapı…

2. Bazı durumlarda ad olarak kullanılan ikilemeler ayrı yazılmaz (Sarı, 2011).

Örnek: zıpzıp, gırgır vb.

Diğer Yazım Kuralları

1. Türkçede uzun ünlü mevcut değildir. Uzun ünlünün olduğu kelimeler dilimize diğer dillerden geçmiştir. Uzun söylenen ünlülerin yazımında herhangi bir işaret kullanılmaz (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Adalet, badem, idare, kaide, rica vb.

2. Ünlü düşmesinin olduğu sözcükler yeni şekliyle yazılır ve okunur (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: akıl → aklı aciz→aczi asıl→ aslı

3. Bölgelere göre değişim gösteren şiveleri bir kenara bırakıp Türkçenin doğasına uyan söyleyişleri kullanmalıyız (Sarı, 2011).

Örnek: baççe → bahçe eşki → ekşi içci → işçi

Sözcüğün Yapısı

Bir lisanın kelimelerini, kelime yapılarını, kelime üretme yollarını, çekim biçimlerini irdeleyen dil bilgisi alanına biçim bilim adı verilmektedir (Demir, 2006). Sözcük yapısı üçe ayrılır: Basit, türemiş ve birleşik kelimedir.

Basit (Kök, Yalın) Sözcük

Yapım eki almamış kelimelerdir (Hatiboğlu, 2003). Yapım ekini bulundurmayan, başka bir kelime ile yan yana gelmeyen sözcüklerdir. Kök halinde olan ve sadece çekim ekini alabilen sözcüklerdir (Keskin, 2004). Kök olarak bulunan ve yapım ekiyle genişletilmemiş tek kelimelik sözcüklerdir (Böler ve Vural, 2011). Basit kelimeler çekim eki aldığı zaman özelliklerinden bir şey kaybetmezler (Hengirmen, 1998). Kök halinde olan kelimeler başka kelimelerden ek sayesinde türememiş ya da birleşme vasıtasıyla oluşmamış kelimelerdir (Demir, 2006). Sözcüklerin kökleriyle ilgili bazı hususlar şöyledir:

1. Sonradan uydurulması yapılmayan, önceki haliyle mevcut olan kelimelerdir (Demir, 2006).

Not: Yansımalarla ilgili sözcük kökleri çoğunlukla uydurulmuştur (Demir, 2006).

2. Fiilleri ya da nesneleri tek başına anlatabilme özellikleri vardır (Demir, 2006).
3. Yeni kelimeler oluşturmaya katkı sunarlar (Demir, 2006).
4. Her kelimedeki kökün ses açısından bir tek şekli vardır ve bu şekil değişmez (Demir, 2006).

Örnek: yıl, koş, gel, git, ay, çiçek…

5. Türkçede kök halinde bulunan kelimelerin çoğunluğu tek hecelidir (Demir, 2006).

Örnek: Dil, kaş, kuş, yol, gel, git, tut, bil, iç, yaş…

Uyarı: Türkçede tek heceli türeyen kelimeler olduğu göz ardı edilmemelidir (Demir, 2006).

Örnek: ye → yem ye → yen de →den sür → sürt

6. Türkçede iki heceden oluşan kök kelimeler de fazladır (Demir, 2006).

Örnek: çiçek, deniz, kıyı, oku, otur, kadın, gölge, gövde, çirkin, kanat…

7. Türkçede üç heceden oluşan kök kelime sayısı azdır (Demir, 2006).

Örnek: kelebek, karınca, kaburga, pencere, tencere, araba…

Uyarı: Diğer dillerden dilimize geçen kelimeler yapım eki almadığı ve dilimizin kurallarına uygun birleşmediği müddetçe yalın kelime olarak ifade edilmelidir (Demir, 2006).

Örnek: devam, atom, bonservis, cerrah, cesaret, matbaa, matematik, nebati, neşriyat…

Basit (yalın, kök) sözcüklere farklı kelime türlerinden şöyle örnekler verilebilir:

Örnek: al, bil, kaç, uç, ağla, kalemler, masada, hepsi, birisi, kendimden, alıyormuş, elbet, yani, eğer, okuldan, annemi, tencere, kelebek, gölge, çalış, otur…

Türemiş (Gövde) Sözcük

Bir ad ya da eylem köküne gelen yapım ekiyle yeni bir manaya bürünen kelimelere türemiş kelime denilmektedir (Hatiboğlu, 2003). Yapım ekini sözcüğün köküne katarak gövde durumuna gelen kelimelere türemiş sözcük adı verilmektedir (Keskin, 2004). Sözcüğün kök ya da gövdesine yapım ekleri gelmesiyle oluşan sözcüğe türemiş kelime denir (Böler ve Vural, 2011). Türemiş kelime ile kök arasında anlam açısından bir bağ olması gerekmektedir. Yapım ekinin gelmesiyle oluşan kelimelere gövde (taban) adı verilmektedir (Demir, 2006). İsim ve eylem gövdesi ile alakalı şunları ifade edebiliriz:

1. Yapım eki çekim ekinden önce gelir (Demir, 2006).
2. Kelimenin gövdesi ya isimdir ya da eylemdir. İkisi birlikte olmaz (Demir, 2006).
3. Fiil kökleri, emir kipi haricinde tek olarak kullanılmazlar (Demir, 2006).

Türemiş kelimeleri daha iyi anlayabilmek adına yapım eklerine bakmak isabetli olacaktır. Yapım ekleri dörde ayrılır:

İsimden İsim Yapan Yapım Ekleri

Hatiboğlu'na göre (2003, s. 85) **"**-lik, -cı, -lı, -sız, -ca, -cık, -cak, -cağız, -daş" başlıca bu türden yapım ekleridir. Keskin'e göre (2004, s. 64) **"**-ki, -nci, -sı, -imsi, -mtırak, -z, -cıl, -leyin, -la, -ak, -aç, -an, -tı, -gil, -da, -dan, -ıl, -ar, -man, -ka, -ge, -k, -t, -ay, -m" başlıca bu türden yapım ekleridir. Hengirmen'e göre (1998, s. 296) **"**-msar, -msı, -ra, -r, -sek, -sel, -et/-at, -tay, -iz, " başlıca bu türden yapım ekleridir. Demir'e göre (2006, s. 122) **"**-cin, -cik, -de, -dem, -in, -lek, -sek, -ti" başlıca bu türden yapım ekleridir.

İsimden Fiil Yapan Yapım Ekleri

Hatiboğlu'na göre (2003, s. 86) **"**-le, -a, -al, -len, -leş, -l, -ar, -da, -kır, -k" başlıca bu türden yapım ekleridir. Keskin'e göre (2004, s. 68) **"**-de, -r, -sa, -msı, -mse, -sın" başlıca bu türden yapım ekleridir. Hengirmen'e göre (1998, s. 301) **"**-a, -si" başlıca

bu türden yapım ekleridir. Demir'e göre (2006, s. 156) **"**-e(l), -er, -ik, -ir, -ek, -re" başlıca bu türden yapım ekleridir.

Fiilden İsim Yapan Yapım Ekleri

Hatiboğlu'na göre (2003, s. 86) **"**-mek, -ma, -iş, -ecek, -m, -k, -ek, -n, -gi, -ga, -gın " başlıca bu türden yapım ekleridir. Keskin'e göre (2004, s. 66) **"**-an, -esi, -mez, -dık, -miş, -im, -ku, -gen, -kan, -gıç, -gaç, -ıcı, -ç, -i, -ü, -a, -nti, -t, -si, -enek, -aç, -alak, -maç, -arı, -amaç, -men, -sak, -pak, -mur, -ca, -mece" başlıca bu türden yapım ekleridir. Hengirmen'e göre (1998, s. 305) **"**-alga, -ağan, -amak, -cük, -di, -gen, -güt, -i, -ici, -el, -il, -mar, -maz, -mık, -ın, -inç, -sal, -it, -tü" başlıca bu türden yapım ekleridir. Demir'e göre (2006, s. 134) **"**-eç, -gen, -esi, -erek, -ge, -geç, -gen, -giç, -li, -dik, -men, -mik" başlıca bu türden yapım ekleridir.

Fiilden Fiil Yapan Yapım Ekleri

Hatiboğlu'na göre (2003, s. 87) **"**-ma, -n, -l, -ş, -ar, -t, -tır, -dar" başlıca bu türden yapım ekleridir. Keskin'e göre (2004, s. 67) **"**-r, -t, -a, -i, -ü, -ık, -p, -mse, -ala" başlıca bu türden yapım ekleridir. Hengirmen'e göre (1998, s. 317) **"**-akla, -ımsa, -zir" başlıca bu türden yapım ekleridir. Demir'e göre (2006, s. 166) **"**-der, -ekle, -ele, -i, -il, -in, -ir, -iş" başlıca bu türden yapım ekleridir.

Türemiş (gövde) sözcüklere farklı kelime türlerinden şöyle örnekler verilebilir:

Örnek: Takırtı, tarak, akçıl, gözlemle, bölük, silgi, sula, gözet, gümbürde, tuzsuz, duvardaki, önce, erken, içeri, kimsecik, doğu, patırtı, sözde, varsıl, sapa, ansızın, kısacası…

Birleşik Sözcükler

Birden çok kelimenin birleşerek oluşturduğu manayı ifade eden kelimelere birleşik sözcük denir (Keskin, 2004). İki ya da ikiden fazla kelimenin, ek alamayacak denli kaynaşmasıyla oluşan ve kelimelerinden en az birinin anlam olarak kaydığı anlatım araçlarına birleşik sözcük denir (Hatiboğlu, 2003). İki veya daha çok sayıda sözcüğün bir kavramı ifade etmek üzere birleşip kalıplaşması sonucu ortaya çıkan kelimelere birleşik sözcük denir (Böler ve Vural, 2011). Birkaç sözcüğün birleşmesi sonucu ortaya çıkan kelimelere birleşik sözcük denir (Hengirmen, 1998). Birleşik sözcüğün oluşma yolları şöyledir:

1. Birleşen kelimelerden birincisi manasını kaybeder (Demir, 2006).

Örnek: dereotu, ateşböceği, devedikeni…

2. Birleşen kelimelerden ikincisi manasını kaybeder (Demir, 2006).

Örnek: yerelması, rüzgârgülü, basımevi…

3. Birleşen kelimelerden ikisi de manasını kaybeder (Demir, 2006).

Örnek: hanımeli, aslanağzı, katırtırnağı, devetabanı, suçiçeği…

Not: Terim vasfı olan birleşik kelimelerde anlam kayması net değildir (Demir, 2006).

Örnek: akciğer, altbilinç, dışyarıçap…

4. Ses kayması sonucunda oluşan birleşik kelimeler vardır. Bu kelimelerin ilkinin son harfi ya da ikinci kelimenin ilk harfi kelimeyle kaynaşır ve birleşik kelime oluşur (Demir, 2006).

Örnek: Cuma ertesi → Cumartesi kahve altı → kahvaltı ne için → niçin

5. Kelime türlerinin kayması sonucunda birleşik sözcükler oluşmaktadır (Demir, 2006).

Örnek: kaptıkaçtı, külbastı, örtbas, sıkboğaz, bilirkişi, yurtsever, tutkal, rastgele, sallabaş…

6. Üç kelimeden oluşan birleşik kelimeler de mevcuttur (Demir, 2006).

Örnek: bir – yıl – dır → bıldır, Afyon – kara –hisar → Afyonkarahisar

7. Kurallı birleşik sıfatlara örnekler verebiliriz (Böler ve Vural, 2011).

Örnek: kısa boylu kadın, sırma saçlı kız, siyah gözlüklü kadın…

8. Bir ad ve bir yardımcı eylemden oluşan birleşik fiillere örnekler verebiliriz (Böler ve Vural, 2011).

Örnek: ifade et, etüt et, kabul eyle, aday ol, etkili kıl, baskı yap, doğru bul, müsaade buyur…

9. Bir sıfat fiil ve bir yardımcı eylemden oluşan birleşik sözcüklere örnekler verebiliriz (Böler ve Vural, 2011).

Örnek: arar ol, sorar ol, gelmez ol, diyecek ol, soracak ol…

10. Anlamca kaynaşmış ve deyim olarak kullanılan birleşik eylemlere örnekler verebiliriz (Böler ve Vural, 2011).

Örnek: bel bağla, can çekiş, dolap çevir…

11. Birleşik bağlaçlara örnekler verebiliriz (Böler ve Vural, 2011).

Örnek: Veyahut…

12. Birden çok sözcüğün kaynaşması neticesinde oluşan zarflar vardır (Keskin, 2004).

Örnek: biraz, böyle, şöyle, nasıl, bugün…

13. Birden çok sözcüğün birleşmesi sonucunda meydana gelen zamirler de vardır (Keskin, 2004).

Örnek: birtakım…

Fiilde Çatı

Eylemlerin özne ve nesneler ile olan irtibatına göre oluşan duruma fiil çatısı denilmektedir (Hatiboğlu, 2003). Fiiller; nesne veya özneyi bünyesinde barındırıp barındırmadığına göre, fiilde çatı eklerinin fiil kök veya gövdelerine getirilmesi sayesinde farklı bir fiil oluşmasına fiilde çatı denilmektedir (Hengirmen, 1998). Fiil çatıları öznesine ve nesnesine göre olmak üzere iki grupta incelenir.

Öznesine Göre Fiilde Çatı

Etken Fiil

Keskin'e göre (2004, s. 135) **"**Bu tür eylemlerin öznesi, yüklemin bildirdiği iş, oluş, hareket ve durumu bizzat yapan ögedir. Bu tür öznelere gerçek özne denilir."

Dilimizde bütün eylemler kök durumundayken etkendir (Keskin, 2004). Öznesi belirgin olan fiillere etken fiil denilmektedir. Etken fiilin en önemli vasfı öznesinin bilinmesi ve öznenin bu işten etkilenmesidir (Hengirmen, 1998). Eylem tümcelerinde yüklemin belirttiği işi yapan özne belliyse bunlara etken fiil denilmektedir (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Çok yaşayan değil *çok gezen* bilir.

Polis, kadının karşı çıkışlarını duymazdan geldi.

Aslında bir kızı bile sevdiğimizi saklardık birbirimizden.

Edilgen Fiil

Öznenin belli olmadığı, nesnenin özne gibi yer aldığı tümcelerdeki fiillere edilgen eylem denilmektedir. Bu tür eylemlerin olduğu tümcelerde sözde özne yer almaktadır. Eylemlere getirilen -l, -n ekleriyle eylemler edilgen bir duruma geçerler (Keskin, 2004). Eylem tümcelerinde işi yapan kimse belli değilse bu tür eylemlere edilgen eylem denilmektedir. Edilgen eylemlerin ekleri "-l, -n" olarak bilinmektedir (Hatiboğlu, 2003). Gerçek bir öznesi olmayan fiillere edilgen eylem adı verilmektedir. Bu tür eylemlere meçhul eylem de denilmektedir (Hengirmen, 1998). Özneden daha çok nesneye vurgu yapan eylemler edilgen fiillerdir (Bilgegil, 2009). Geçişli ve edilgen eylemlerin olduğu tümcelerde daima sözde özne mevcuttur (Demir, 2006).

Örnek: Bu yörelerde çocuk doğunca kavak *dikilir.*

Bu durumda iyiye kötüye *bakılmaz.*

Bütün şehir bayraklarla *süslenildi.*

Şiirler, fıkralar *ezberlendi.*

Dönüşlü Fiil

Keskin'e göre (2004, s. 138) **"**Eylemlerde özne hem işi yapan hem de işten etkilenen ögedir. İşi yapan belli olduğu için dönüşlü çatılı cümlelerde gerçek özne bulunur. Fiillerin köklerine getirilen "-n, -l" ekleriyle dönüşlü yapılır." Fiile ait tesirin doğrudan veyahut dolaylı yollardan özneye geçmesini sağlayan eylemler, dönüşlü fiillerdir (Bilgegil, 2009). Bu tür eylemlerde özne çoğunlukla canlı bir varlık olarak

cümlede yerini almaktadır (Hengirmen, 1998). Fiillerde dönüşlülük manası kendi zamiri ile de sağlanılabilir (Demir, 2006).

Örnek: Bu adam da durmadan kendini övüyor.

Ayşe, düğüne gitmek için süslenmiş.

Onu aramadığım için bana kırılmış.

İşteş Fiiller

Birden çok şahıs tarafınca birlikte ya da karşılıklı gerçekleşen eylemlerdir. Fiile gelen "-ış, -iş" ekleriyle sağlanan bir fiilde çatı türüdür. Eylemde belirtilen hadisenin birkaç faktör tarafından oluşturulduğu düşüncesi ile bu tür eylemler işteş fiil olarak kabul edilmektedir. Bu tür eylemler nitelikte eşitlik anlamlı işteş fiil olarak kabul görmektedir (Keskin, 2004). Fiilde ortaklaşa veya karşılıklı yapma anlamı var ise, bu tür fiillere işteş eylemler denilmektedir (Hatiboğlu, 2003).

Örnek: Nasıl, iyi bronzlaşmış mıyım?

Kaynayan su, buharlaşır.

Hamdi ile Murat dövüştüler.

Almanlar ve Fransızlar çarpıştılar.

Nesnesine Göre Fiilde Çatı

Geçişli Fiiller

Nesne alabilen eylemlere geçişli fiil adı verilmektedir. "Ne, neyi, kimi" sorularına yanıt verebilen eylemler geçişli fiildir (Keskin, 2004). Bu tür eylemler nesne alabilen eylemler olarak bilinmektedir (Bilgegil, 2009). Her durumda belirtili ve belirtisiz nesne alabilen eylemlere geçişli fiil denilmektedir (Hatiboğlu, 2003). Öznenin yapmış olduğu iş, canlı veya cansız başka bir varlığı etkilediği gözlemleniyorsa, bu tür eylemlere geçişli eylem adı verilmektedir (Hengirmen, 1998).

Örnek: En sevdiği kitabı arkadaşına hediye etti.

Çocuk pazarda muz gördü.

Ahmet arabayı yıkıyor.

Fatma çocuğu seviyor.

Geçişsiz Fiiller

Nesne alamayan eylemlere geçişsiz fiil denilmektedir. "Ne, neyi, kimi" sorularına yanıt vermeyen eylemler geçişsiz fiil olarak ifade edilmektedir (Keskin, 2004). Manaları, nesne almalarına olanak tanımaz (Bilgegil, 2009). Bu tür eylemlerde olan öznenin yaptığı iş hiçbir şeyi etkilemez (Hengirmen, 1998).

Örnek: Bu sabah erkenden işe gittim.

Oldurgan Fiiller

Geçişsiz bir eylemken "-t, -ır, -tır" eklerinden birisinin kelimenin sonuna gelmesi sonucu oluşan eylemlere oldurgan eylem adı verilmektedir (Keskin, 2004). Geçişsiz olan eylemlerin çeşitli eklerle geçişli hale sokulması buna örnektir (Bilgegil, 2009).

Örnek: ağla → ağlat uyutuyor, uyandıralım

Yat→ yatır bıktırdınız, uçurmak

Ettirgen Fiiller

Geçişli bir fiil olduğu halde "-t, -ır, -tır" eklerinin geçişli eyleme tekrar gelmesi ile oluşan yeni eylemin geçişlilik derecesi artar. Bu tür eylemlere ettirgen fiil denilmektedir (Keskin, 2004). Geçişli bir eylem tekrar geçişli bir eyleme dönüştürülüyorsa buna ettirgen fiil adı verilmektedir (Hatiboğlu, 2003). Esasında geçişli bir eylem iken yukarıda bahsi geçen ekler vasıtasıyla geçişlilik derecesi artırılan eylemlere ettirgen fiil denilmektedir (Bilgegil, 2009).

Örnek: oku → okut sil → sildir ver → verdir

Yazdırt sevdirdiniz açtıracağız okutmalısınız

Fiilimsiler

Fiil çekimine girmeyen kelimelere fiilimsi adı verilmektedir. Fiilimsiler sayesinde yan tümceler kurulur. Yan tümcenin bulunması sonucunda da birleşik tümceler oluşur (Hengirmen, 1998). Fiilimsilerin hepsi yapım eki alırlar ve fiil çekimine girmezler. Çoğunlukla çift vazifesi olan kelimelerdir (Demir, 2006). Eylem kök ve gövdesine gelen ekler sayesinde üretilen; lakin yargı ifade etmeyen ve bitmemişlik anlamı ifade eden fiil şeklidir. Fiil çekimine giremediği için ad niteliği taşırlar. Fiilimsiler aslında ad gibi kullanılarak ad, adıl ve belirteç vazifesini üstlenmiş olurlar (Böler ve Vural, 2011). Fiilimsiler üçe ayrılır: İsim-fiil (mastarlar), sıfat-fiil (ortaçlar) ve zarf-fiil (ulaçlar) olarak ayrılmaktadır (Ediskun, 2005).

İsim-Fiil (Mastarlar)

Eyleme gelen eklerle eylemin ad gibi kullanılmasını sağlayan fiilimsi türüdür (Böler ve Vural, 2011). Demir'e göre (2006 s. 457) "Hem bir oluş, kılış veya durumun adı olan hem de özne, nesne, tümleç alarak yan cümlecik kuran sözcüklere ad eylem denir." Hengirmen'e göre (1998 s. 249) "Eylemlikler adların ve ad soylu sözcüklerin tüm özelliklerini gösterir. Ad durum eklerini, çatı eklerini ve olumsuzluk eklerini alırlar. Eylemlikler zaman kiplerine bağlı değildir." Ediskun'a göre (2005 s. 247) "İsim fiiller, -iş, -me, -mek olarak üç tanedir."

Örnek: Gör*üş*, açıl*ış*, ağaçlan*ma*, kükre*me*, oku*mak*, yaz*mak*…

Sıfat-Fiil (Ortaçlar)

Bu tür fiilimsiler, sıfat görevini cümlede üstlenirler. Ortaçlar bir yanı ile sıfat, bir diğer yanı ile de fiildirler. Sıfatlar, ad soylu kelimeler olması sebebiyle adlarla da ortaklaşırlar. Adların aldığı bazı ekleri ortaçlar da alır (Böler ve Vural, 2011). Başlıca sıfat-fiil ekleri şöyledir: -en, -er, -ecek, -esi, -miş, -dik, -mez olarak belirtilmiştir (Ediskun, 2005). Sıfat-fiil eklerine -ıcı ekini de ekleyebiliriz (Hengirmen, 1998).

Örnek: *yanmaz* kumaş, *çalar* saat, *çalışan* kadın, *sevindirici* haber, *kırılacak* eşya, *okunmadık* kitap, *yazılmış* kitap…

Zarf-Fiil (Ulaçlar)

Eylemlerden oluşturulan geçici belirteçlere zarf-fiil adı verilmektedir. Bu tür fiilimsiler eylemlerin belirteç şeklidir. Ad gibi kullanılmazlar. Ada gelen ekleri almazlar. Zarf-fiiller tek başlarına belirteç olarak kullanılabilirler (Böler ve Vural, 2011). Başlıca zarf-fiil ekleri şöyledir: -ip, -erek, -e, -iken, -meden, -diği halde, -diği takdirde, -olmak üzere, -meksizin, -ince, -r, -mez, -dikçe, -dikten sonra, -diği, -eceği, -diği gibi, -eceği gibi, -diği kadar, -cesine, -yor, -mekten ise, -dikten başka, -mekle, -di, -eli bunlardan bazılarıdır (Ediskun, 2005).

Örnek: *Gel* zaman *git* zaman…

Bir haber *aldığımda* sana da bildiririm.

Not: Bazı fiilimsiler isme daha yakındırlar. Bunları fiilimsi olarak benimseyemeyiz (Ediskun, 2005).

Örnek: Bildikler, tanıdıklar, giyecek, yakacak, yemek…

Dil Bilgisel Anlatım Bozukluğu

Bu kısımda dil bilgisi konularına dikkat edilmemesinden kaynaklanan anlatım yanlışlıkları incelenmeye çalışılmıştır.

Özne - Yüklem Uyumsuzluğu

Bir tümcede özne ile yüklem birbirleriyle uyumlu olmalıdır. Uygun olmadığı takdirde anlatım hatası meydana gelmektedir (Sarı, 2011). Tümcede özne yalın halde bulunur. Özne yalın halde olmadığı durumlarda özne ile yüklem arasında uyumsuzluk ortaya çıkar. Özne ile yüklem; tekil, çoğul ve şahıslar açısından da uyumlu olmak zorundadır. İnsan dışındaki varlık ya da kavramların özneleri çoğul ise, yüklemi tekil olur. Bazı durumlarda yüklem de çokluk görünümüne girebilir. Topluluk isimlerinin yer aldığı tümcelerde yüklem teklik şekliyle kullanılır (Yelok, 2006).

Örnek: Öğrencilerle biz hocalar bir kez daha *ters düştü* sanırım. (Yüklemin özne ile uyumlu olması için yüklem, ‘ters düştük’ olmalıdır.)

Pankartlar dün buraya *asıldılar.* (Asıldılar değil, “asıldı” olacak)

Özne Eksikliği

Tümcede öznenin olmaması anlatım bozukluğuna sebep olur (Sarı, 2011). Öznenin olmadığı bir tümce düşünülemez! Öznenin olmadığı cümlelerde bir noksanlık meydana gelir, bu da anlatım bozukluğuna sebep olur (Yelok, 2006).

Örnek: Çocuğun stajı yakında bitecek ve mesleğine başlayacaktır. (Bu cümlede özne eksikliğinin giderilmesi için mesleğine kelimesinden önce, *çocuk* kelimesi getirilmelidir.)

Hepsi dersten önce kütüphanede toplansın; sakın dışarı çıkmasın. (Bu cümlede özne eksikliğinin giderilmesi için sakın kelimesinden önce, *hiç kimse* kelimesi getirilmelidir.)

Nesne Eksikliği

Bir cümleyle uyumlu olan nesne, diğer cümleyle uyumlu olmayabilir. Nesnelerin bazı cümlelerde kullanılması, bazı durumlarda da kullanılmaması anlatım bozukluğuna sebep olur (Demir, 2006). Geçişli fiillerin yer aldığı cümlelerde nesnenin olmamasından dolayı anlatımda karışıklığın olması, anlatım bozukluğunun oluşmasına sebep olur (Yelok, 2006).

Örnek: Genç şairlere pek yüz vermez, acımasızca eleştirirdi. (Bu cümlede nesne eksikliğinin giderilmesi için acımasızca kelimesinden önce, *genç şairleri* kelimesi getirilmelidir.)

Sana hiç darılmıyor, çok seviyoruz. (Bu cümlede nesne eksikliğinin giderilmesi için çok kelimesinden önce, *seni* kelimesi getirilmelidir.)

Yüklem ve Yardımcı Fiil Eksikliği

Yüklemin olmadığı durumlarda cümleden bahsedemeyiz. Olumlu ve olumsuz ifadelerin birlikte olduğu tümcelerde anlatım bozukluğunun olmaması için yükleme gereken önem verilmelidir (Sarı, 2011). Demir'e göre (2006 s. 647) "Cümlede eylem, yardımcı eylem, ek eylem veya eylemsi eksikliği anlatım bozukluğuna yol açar."

Örnek: "Kahve, tam sağlıklı ve yaşlı olmayan kişilerce içilmelidir."

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

"Kahve, tam sağlıklı *olan* ve yaşlı olmayan kişilerce içilmelidir."

"Ben babamı sen ustanı unutma."

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

"Ben babamı *unutmayayım*, sen ustanı *unutma.*"

"Fikirlerinde inatçı; ama ısrarlı değildi."

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

"Fikirlerinde *inatçıydı*; ama ısrarlı değildi."

Tümleç Eksikliği

Cümlenin bir unsuru olan tümlecin kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar (Sarı, 2011). Demir'e göre (2006 s. 645) "Bu tür anlatım bozuklukları tümleç eksikliğinden, tümleç-yüklem uyumsuzluğundan, ayrı ayrı tümleçler isteyen yüklemlere ortak tümleç kullanılmasından veya ortak kullanılan tümlecin gereksiz yenilenmesinden kaynaklanmaktadır."

Örnek: "Öğrencileri sınıfa topladı ve öğütler verdi."

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

"Öğrencileri sınıfa topladı ve *öğrencilere* öğütler verdi."

"Kadın durmadan ağlıyor, susmuyordu."

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Kadın durmadan ağlıyor, *bir an bile* susmuyordu.”

Yüklem Uyumsuzluğu

Demir’e göre (2006 s. 649) “Birbirine bağlı cümlelerin yüklemleri arasında etkenlik-edilgenlik, kişi, zaman, olumluluk-olumsuzluk gibi yönlerden uyumsuzluk bulunması anlatım bozukluğuna neden olur.”

Örnek: “Her ne kadar şehir dışına *taşınmışsa* bile beklenen rahatlığa *kavuşulamamıştır.*”

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Her ne kadar şehir dışına *taşınılmışsa* bile beklenen rahatlığa *kavuşulamamıştır.*”

“Sandallarımız neşe dolar, zevke dalardık.”

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Sandallarımız neşe *dolardı,* zevke *dalardık.*”

Tamlama (Sözcük Öbeği) Düzeyinde Yapılan Hatalar

Demir’e göre (2006 s. 639) “Bu tür anlatım bozuklukları genellikle ad ve sıfat tamlamalarında görülmektedir. Tamlayan veya tamlanan eksikliği, fazlalığı; tamlama eklerinin yanlış kullanımı anlatım bozukluklarına yol açmaktadır.” Yelok’a göre (2006 s. 441) “Sıfat tamlamasını oluşturan sözcükler ek taşımaz. Ancak, isim tamlamasını oluşturan sözcüklerin alacağı belirli eklere dikkat etmek gerekir.”

Örnek: “Aşçı ve restaurant sahibi Emel Hanım…”

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Restaurant sahibi ve aşçı Emel Hanım…”

“Her türlü hastalıklara karşı aşı olmalıyız.”

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Her türlü hastalığa karşı aşı olmalıyız.”

“İptal edilen seçim tartışması gündemdeki yerini koruyor.”

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“İptal edilen *seçimin* tartışması gündemdeki yerini koruyor.”

“Şehrimizde çeşitli *kültürel* ve *sanat* etkinlikleri gerçekleştirildi.”

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Şehrimizde çeşitli *kültürel ve sanatsal* etkinlikler gerçekleştirildi.”

“Milyonlarca insanlar ölüyorlar.”

Bu cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Milyonlarca insan ölüyor.”

Edat ve Bağlaç Eksikliği

Cümlede önemli vazifeler üstlenen edat ve bağlaçların cümle içerisinde olmaması anlatım bozukluğuna neden olur (Yelok, 2006).

Örnek: “Kocaelispor Bursaspor İzmit’te karşılaşacak.”

Cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Kocaelispor ile Bursaspor İzmit’te karşılaşacak.”

Yüklemle Olan Uyumsuzluklar

Cümlede yer alan nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümlecinin eksik olması, yerli yerinde kullanılmaması ve yüklemle uyumlu olmaması anlatım bozukluğuna sebep olur (Yelok, 2006).

Örnek: “Memur zamlarıyla ilgili hükümetin artık erteleyecek zamanı kalmadı.”

Cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Memur zamlarını ilgili hükümetin artık erteleyecek zamanı kalmadı.”

“Gençlere her türlü sportif faaliyeti yapacağız.”

Cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Gençler için her türlü sportif faaliyeti yapacağız.”

“Turizmde bir sekte vuruldu.”

Cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Turizme bir sekte vuruldu.”

Öğretim Programı

Öğretim programı; bir eğitim kurumunu bitirebilmek veya bir konuda ihtisas sahibi olabilmek için okunması zaruri ders ve temaları kapsayan plan, program ve müfredat olarak tanımlanılmaktadır (www.tdk.gov.tr). Demirel’e göre öğretim programı (2013, s. 6) “Okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir.” Öğretim programının, eğitim programı içinde bulunduğunu ve öğretim süreçleri ile alakalı tüm etkinlikleri barındırdığını belirtir (Varış, 1994).

Öğretim programı; toplumun önceliklerini, bilimsel gelişmeler göz önüne alınarak, eğitim felsefesi, tarihi, sosyolojisi, psikolojisi gibi yönlendiriciler sayesinde mevcut programdaki problemlerin aşılması için incelenir ve belirli kuramlara, modellere, görüşlere, uzmanlara, araştırmalara bağlı olarak güncellenebilir. Güncellenen programın, önceki programda karşılaşılan sorunlara çözüm getirmesi beklenir (Arı, 2016).

İlgili Araştırmalar

Ders kitabıyla ilgili yapılan araştırmalar aşağıda sunulmuştur:

Demirkol (2007) “İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Terimleri Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezinde, ortaokul

öğrencileri için hazırlanan ders kitabının 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında ve Gramer Terimleri Sözlüğünde araştırmayla alakalı olarak 233 terimin var olduğuna ulaşmıştır. Bunların hepsinin dil bilgisi konularında bulunduğuna, terimlerin geneli hem Gramer Terimleri Sözlüğünde hem de yukarıda belirtilen sınıf seviyelerinde okutulan ders kitaplarında bulunmuştur; ancak bazı terimler Gramer Terimleri Sözlüğünde, bazılarına da ders kitaplarında ulaşmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, farklı sınıf seviyelerindeki ders kitaplarının dil bilgisi terimleri üzerine incelenmemesidir.

Daharlı (2012) "5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, irdelenen Türkçe ders kitaplarında özel adların, deyimlerin ve tekrarların sıkça yer aldığı; atasözleri, tekerlemeler ve kısaltmaların az sayıda kitapta yer aldığına ulaşmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, farklı sınıf seviyelerindeki ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmemesidir.

Batur (2010) "İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı doktora tezinde, altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarının biçimsel açıdan yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca ders kitaplarındaki metinler temalara göre seçildiğinden edebî kaygının dikkate alınmadığına, metin-görsel uygunluğun çoğu yerde göz ardı edildiğine, görsellerin metinlere göre daha fazla yer kapladığına ulaşmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, farklı sınıf seviyelerindeki ders kitaplarının farklı değişkenler açısından incelenmemesidir.

Daloğlu (2005) "İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinde, ders kitaplarındaki dil bilgisi konularının Türkçe dersinin kazanımlarına ulaşmayı hedefleyen bir şekilde hazırlanmadığına ulaşmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, dil bilgisinin ders kitaplarındaki dil bilgisi konularıyla sınırlandırılmasıdır.

Karagöz (2013) "İlköğretim 6-7-8. Sınıflarda Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Fiil" başlıklı yüksek lisans tezinde; akademik yayınlarda fiille alakalı konuların kapsam geçerliliğinin farklılıklar gösterdiğine, 2005 Türkçe Öğretim Programı'nda ise akademik yayınlara göre konunun kapsam geçerliğinin azaltıldığına ulaşmıştır. Fiille ilgili etkinliklerin yeterli olmadığı kanaatine varmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, dil bilgisi öğretiminin fiil konusu ile sınırlandırılması ve diğer konulara değinmemesidir.

Büyükhellaç (2014) "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde; söz varlığı için yapılan karşılaştırmalarda söz, deyim ve özel isim sayılarında 5, 6 ve 7. sınıf seviyelerine göre bir artışın olduğu,

lakin 8. sınıflarda bu şekilde bir artışın olmadığı kanaatine varmıştır. Bahsi geçen kitapların hepsinin atasözleri açısından yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmanın eksik olan yanı, ortaokul kısmıyla söz varlığının incelenmesi ve diğer sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından irdelenmemesidir.

Sarıca (2014) "İlköğretim II. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Sözcük Çalışmalarının Yöntem-Teknik ve Türkçe Öğretim Programı'ndaki Kazanımlar Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde; Türkçe ders kitaplarının genelinde etkinliklerin programdaki hedeflerle kesiştiği, lakin bazı yayınevlerinin kelime çalışmalarını çok sıradan hazırladığına ulaşmıştır. Sonuç olarak, sözcük çalışmalarının etkin kılmak adına çeşitli önerilere yer vermiştir. Bu araştırmanın eksik olan yanı, ilköğretim birinci kademenin kazanımlar açısından incelenmemesidir.

Doğru (2008) " 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Deyimler" başlıklı yüksek lisans tezinde, üç farklı yayınevinin kitapları deyimler açısından karşılaştırıp çeşitli sayısal verilere ulaşılmış olup yazarların deyimleri kitaba dâhil etmede ortak bir ölçüt koymadıkları sonucuna varmıştır. Çalışma kitaplarıyla ilgili benzer yorumlara yer vermiştir. Bu araştırmanın eksik olan yanı, farklı sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitaplarının deyimler açısından incelenmemesidir.

Sulak (2009) "İlköğretim Okulları 1-5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Türlerine Göre Yapılarının Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkçe 1-5. sınıf ders kitaplarında yer alan metinlerin genelinin belirtilen türlerine göre yapılarına uygun kriterleri bulundurmadıkları neticesine varmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıfa ait Türkçe ders kitaplarının metin türlerine göre yapılarının değerlendirilmemesidir.

Duruoğlu (2012) "İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Yapılandırmacı Eğitim ve Çoklu Zekâ Kuramı Bağlamında İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde; yapılandırmacı eğitim anlayışı doğrultusunda hazırlanan Türkçe ders kitapları, bireyin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma yetilerini daha çok geliştirmeye olanak tanıyacak düzeyde olduğu sonucuna varmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, farklı sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitaplarının yapılandırmacı eğitim ve çoklu zekâ kuramı bağlamında incelenmemesidir.

Özdemir (2011) "İlköğretim 1 – 5. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Okuduğunu Anlama Sorularının İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde; soruların kazanımların amaçladığı bilişsel düzeye uygun olduğuna, sınıf seviyesi yükseldikçe soruların temsil ettiği bilişsel beceri düzeylerinin azaldığına, sorular hazırlanırken

gelişim özelliklerinin dikkate alınmadığı kanaatine varmıştır. En çok tercih edilen soru türünün açık uçlu soru olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmanın eksik olan yanı, ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıfa ait Türkçe ders kitaplarında kullanılan okuduğunu anlama sorularının incelenmemesidir.

Hacıoğlu (2010) "İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Cümle Bakımından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, cümleleri sayısal veriler üzerinden karşılaştırmış olup, her cümle türüne kitapta yer verildiğine ulaşmıştır. Bu araştırmanın eksik olan yanı, ilköğretimin farklı sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitaplarının cümle bakımından incelenmemesidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Yöntem bölümünde; araştırma modeli, veri toplama ve verilerin nasıl analiz edileceği hakkında bilgi verilecektir.

Araştırma Modeli

"İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabını" yazım yanlışı, noktalama işaretleri ve dil bilgisi açısından irdelemeyi amaçlayan tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelinde araştırmaya konu olarak seçilen olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Önemli olan olması gereken değil, olanı gözlemleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2005).

Veri Toplama

Bu araştırmada Türkçe ders kitabından (Özgün Matbaacılık) doküman incelemesi yapılarak veriler elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular hakkında veri barındıran yazılı nesnelerin analiz edilmesini kapsamaktadır. Doküman incelemesi, bir araştırma sorusu hakkında belirli bir kesit içerisinde elde edilen dokümanlar ya da alakalı hususta birkaç kaynak tarafından ve değişik zaman dilimlerinde ulaşılan dokümanların geniş bir zamana yayılarak analizini mümkün kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2016-2017 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarda (özel okullar kapsam dışı) verilen "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" analiz edilmiştir. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı" üç parçadan oluşmaktadır. Bu kitapların adları şöyledir: Birinci ders kitabı, ikinci ders kitabı ve üçüncü ders kitabı olarak tasarlanmış ve yayımlanmıştır. Bu üç kitapta yer alan okuma metinleri; yazım yanlışı, noktalama işaretleri, dil bilgisel bazı hususlar (sözcük yapısı, fiil çatısı, fiilimsi türleri) ve dil bilgisel anlatım bozukluğu açısından incelenmiştir. Bu çalışmalar yapılırken kitapla ilgili analizler birkaç uzman tarafından incelenerek bulgular kısmı oluşturulmuştur.

Verilerin Çözümlenmesi

"İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki" dil bilgisi konularının içerik çözümlemeleri yapılmıştır. Türkçe ders kitabındaki okuma metinleri incelenerek her bir metin için dil bilgisinin bazı konularıyla (sözcük yapısı, fiil çatısı, fiilimsi türleri) ilgili tekrar sayıları belirlenmiş ve ders kitabına ait tekrarlar yüzde (%) olarak ifade edilmiştir. Ayrıca; yazım yanlışı, noktalama işaretleri ve dil bilgisel anlatım bozukluğu ile ilgili analizlerde sorunlu olan noktalara tek tek temas edilmiş ve bunlar betimsel olarak sunulmuştur. Araştırmanın güvenirliğini arttırmak amacıyla bulgular kısmındaki analizler birkaç uzmandan görüş alınarak oluşturulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde alt amaçlara yönelik analizlere yer verilmiştir.

1.“İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı” yazım kuralları açısından nasıldır?

Geçmen (2016, s. 9) “Aman, *Amaaan*!”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Aman, *Aman*!..”

Geçmen (2016, s. 17) “Yürüdü ve az *ilerde* duran basketbol topunu aldı.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Yürüdü ve az *ileride* duran basketbol topunu aldı.”

Geçmen (2016, s. 17) “Sanki Micheal Jordan (Maykıl Cordın) dı!”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Sanki Micheal Jordan’dı! (Maykıl Cordın)”

Geçmen (2016, s. 35) “Bu durum *nerdeyse* insanlık tarihi kadar eskidir.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Bu durum *neredeyse* insanlık tarihi kadar eskidir.”

Geçmen (2016, s. 40) “Annem ve babam *nerde* kalmışlardı canım?”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Annem ve babam *nerede* kalmışlardı canım?”

Geçmen (2016, s. 41) *“Nee!..”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Ne!..”

Geçmen (2016, s. 52) "*Koskaca* bir alana satılabilecek her şeyi; satıcıları, alıcıları doldurun."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"*Koskoca* bir alana satılabilecek her şeyi; satıcıları, alıcıları doldurun."

Geçmen (2016, s. 53) "Ne alırsan bir *liraaa!"*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Ne alırsan bir *lira!.."*

Geçmen (2016, s. 53) "Domatese *geel!"*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Domatese *gel!.."*

Geçmen (2016, s. 53) "Tavuk *vaar!"*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Tavuk *var!.."*

Geçmen (2016, s. 53) "Yumurta, yoğurt *vaar!"*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Yumurta, yoğurt *var!.."*

Geçmen (2016, s. 70) "*Yandıuı!"*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"*Yandı!.."*

Geçmen (2016, s. 80) "Bazıları ise *yalnlzca* tek bir hücreden…"
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Bazıları ise *yalnızca* tek bir hücreden…"

Geçmen (2016, s. 93) "Binyılların, beş binyılların az geldiği bir uygarlık beşiği Anadolu."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"*Bin yılların,* beş *bin yılların* az geldiği bir uygarlık beşiği Anadolu."

Geçmen (2016, s. 93) “Selçuklu Türkleri, 1071 Malazgirt Zaferi’yle açılan bu kapıdan Anadolu’ya dalga dalga ağar, yağmur gibi yağarlar.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Selçuklu Türkleri, 1071 Malazgirt Zaferi’yle açılan bu kapıdan Anadolu’ya dalga dalga *akar,* yağmur gibi yağarlar.”

Geçmen (2016, s. 108) “Ne yazık ki bu küçük tekneler denizlerin zehirlenmesini *engelemek* için gereken zamanda yetişemezlerdi her zaman.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Ne yazık ki bu küçük tekneler denizlerin zehirlenmesini *engellemek* için gereken zamanda yetişemezlerdi her zaman.”

Türkçe ders kitabına ait yazım yanlışlarına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre kitapta on altı adet yazım yanlışı mevcuttur.

2.“İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı” noktalama işaretleri açısından nasıldır?

Geçmen (2016, s. 9) “O yedi renk, yaldızlı tozlar benzeri saçıldı dört bir *yanıma…*”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“O yedi renk, yaldızlı tozlar benzeri saçıldı dört bir *yanıma.”*

Geçmen (2016, s. 10) “Bana yiten bebeğimden bir haber *vermeyecek…*”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Bana yiten bebeğimden bir haber *vermeyecek.”*

Geçmen (2016, s. 30) “Hepimiz yataklarımıza *çekildik…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Hepimiz yataklarımıza *çekildik.”*

Geçmen (2016, s. 30) “Mustafa Kemal Paşa’nın dolaştığını hep *duydum…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Mustafa Kemal Paşa’nın dolaştığını hep *duydum.”*

Geçmen (2016, s. 31) “Haydi, *Allaha* ısmarladık…”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Haydi, *Allah’a* ısmarladık!”

Geçmen (2016, s. 31) “Hayırlısıyla yolcu *ettik…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Hayırlısıyla yolcu *ettik.”*

Geçmen (2016, s. 39) “Üstelik tabakları, çatalları, bıçakları, bardakları nasıl dizeceğimi de *bilmiyordum…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Üstelik tabakları, çatalları, bıçakları, bardakları nasıl dizeceğimi de *bilmiyordum.”*

Geçmen (2016, s. 53) “Anlamamıştım bu pazarlığın nasıl *olduğunu…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Anlamamıştım bu pazarlığın nasıl *olduğunu.”*

Geçmen (2016, s. 63) “Soyunuzdan, sonsuzluğa en son göçen siz *olacaksınız…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Soyunuzdan, sonsuzluğa en son göçen siz *olacaksınız.”*

Geçmen (2016, s. 64) “Çok uzun bacaklı, uzun boyunlu, sırtları kambur hayvanlar trene bakmıyorlardı *bile…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Çok uzun bacaklı, uzun boyunlu, sırtları kambur hayvanlar trene bakmıyorlardı *bile.”*

Geçmen (2016, s. 76) “Onun hayal gücüne şaşmamak elde *değil…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Onun hayal gücüne şaşmamak elde *değil.”*

Geçmen (2016, s. 78) “ ‘Balonla Beş Haftada Seyahat’ adlı kitabı öyle çok beğenildi ki, birinci baskısı birkaç gün içinde tükendi.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“ ‘Balonla Beş Haftada Seyahat’ adlı kitabı öyle çok beğenildi *ki* birinci baskısı birkaç gün içinde tükendi.”

Geçmen (2016, s. 87) “Bütün masallar kızın karnında *duruyordu?”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Bütün masallar kızın karnında *duruyordu.”*

Geçmen (2016, s. 93) “Tarih öncesi dediğimiz yazısız çağların ardından, önce Hititlerin adları duyulur *Anadolu’da…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Tarih öncesi dediğimiz yazısız çağların ardından, önce Hititlerin adları duyulur *Anadolu’da.”*

Geçmen (2016, s. 112) “Bu inanılmaz güzellikler karşısında yüreğiniz, hep ama hep heyecanla *çarpıyor…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Bu inanılmaz güzellikler karşısında yüreğiniz, hep ama hep heyecanla *çarpıyor.”*

Geçmen (2016, s. 119) “Mesela Hindistan *cevizi!”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Mesela Hindistan *cevizi.”*

Geçmen (2016, s. 119) “Bazıları da son derece *küçük*!*”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Bazıları da son derece *küçük.”*

Geçmen (2016, s. 119) “Ama bu minicik tohumun kaderinde, kocaman bir ağaç olmak *yazılıdır…”*
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Ama bu minicik tohumun kaderinde, kocaman bir ağaç olmak *yazılıdır.”*

Türkçe ders kitabına ait noktalama işaretleri ile ilgili hatalı hususlara yukarıda yer verilmiştir. Buna göre kitapta, noktalama işaretlerinin yerli yerinde kullanılmamasından kaynaklanan on sekiz adet yanlış mevcuttur.

3.“İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının” sözcük yapısı açısından dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 1

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı

	1. Tema		**2. Tema**		**3. Tema**	
Sözcüğün Yapısı	*f*	%	*f*	%	*f*	%
Basit Sözcük	1133	65.6	941	67.64	1071	68.3
Türemiş Sözcük	506	29.29	374	26.88	409	26.08
Birleşik Sözcük	88	5.09	76	5.46	88	5.61
Toplam	1727	100	1391	100	1568	100

Türkçe birinci ders kitabının sözcüğün yapısı açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre en çok sözcüğün kullanıldığı tema, birinci tema olmuştur. Birinci temayı sırasıyla; üçüncü ve ikinci tema izlemiştir. Birinci temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir. İkinci temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir. Üçüncü temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir.

Tablo 4. 2

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı

Sözcüğün Yapısı	**4. Tema**		**5. Tema**		**6. Tema**	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Basit Sözcük	902	69.01	1310	67.49	1198	64.33
Türemiş Sözcük	314	24.02	539	27.76	560	30.07
Birleşik Sözcük	91	6.96	92	4.73	104	5.58
Toplam	1307	100	1941	100	1862	100

Türkçe ikinci ders kitabının sözcüğün yapısı açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre en çok sözcüğün kullanıldığı tema, beşinci tema olmuştur. Beşinci temayı sırasıyla; altıncı ve dördüncü tema izlemiştir. Dördüncü temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir. Beşinci temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir. Altıncı temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir.

Tablo 4. 3

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı

Sözcüğün Yapısı	**7. Tema**		**8. Tema**	
	f	%	*f*	%
Basit Sözcük	1259	66.57	892	66.66
Türemiş Sözcük	501	26.49	391	29.22
Birleşik Sözcük	131	6.92	55	4.11
Toplam	1891	100	1338	100

Türkçe üçüncü ders kitabının sözcüğün yapısı açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre en çok sözcüğün kullanıldığı tema, yedinci tema olmuştur. Yedinci temayı, sekizinci tema izlemiştir. Yedinci temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir. Sekizinci temada en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir.

Tablo 4. 4

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Sözcüğün Yapısı Açısından Dağılımı

	Kitabın Tümü	
Sözcüğün Yapısı	*f*	%
Basit Sözcük	8706	66.84
Türemiş Sözcük	3594	27.59
Birleşik Sözcük	725	5.56
Toplam	13025	100

Türkçe ders kitabının sözcüğün yapısı açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre kitapta en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir.

4. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının" fiil çatısı açısından dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 5

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı

Öznesine Göre	**1. Tema**		**2. Tema**		**3. Tema**	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Etken Fiil	182	88.78	161	86.55	221	93.64
Edilgen Fiil	14	6.82	3	1.61	9	3.81
Dönüşlü Fiil	6	2.92	15	8.06	4	1.69
İşteş Fiil	3	1.46	7	3.76	2	0.84
Toplam	205	100	186	100	236	100

Türkçe birinci ders kitabının fiilde çatı açısından öznesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilin en çok kullanıldığı tema, üçüncü tema olmuştur. Üçüncü temayı sırasıyla; birinci ve ikinci tema izlemiştir. Birinci temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiil takip etmektedir. İkinci temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; dönüşlü fiil, işteş fiil ve edilgen fiil takip etmektedir. Üçüncü temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 6

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı

Nesnesine Göre	**1. Tema**		**2. Tema**		**3. Tema**	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Geçişli Fiil	116	56.58	89	47.84	126	53.38
Geçişsiz Fiil	73	35.60	89	47.84	94	39.83
Oldurgan Fiil	11	5.36	6	3.22	12	5.08
Ettirgen Fiil	5	2.43	2	1.07	4	1.69
Toplam	205	100	186	100	236	100

Türkçe birinci ders kitabının fiilde çatı açısından nesnesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilin en çok kullanıldığı tema, üçüncü tema olmuştur. Üçüncü temayı sırasıyla; birinci ve ikinci tema izlemiştir. Birinci temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiili sırasıyla; geçişsiz fiil, oldurgan fiil ve ettirgen fiil takip etmektedir. İkinci temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türleri, geçişli ve geçişsiz fiildir. Bunlardan sonra sırasıyla; oldurgan fiil ve ettirgen fiil gelmektedir. Üçüncü temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiili sırasıyla; geçişsiz fiil, oldurgan ve ettirgen fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 7

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı

Öznesine Göre	**4. Tema**		**5. Tema**		**6. Tema**	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Etken Fiil	169	91.35	223	86.77	216	91.13
Edilgen Fiil	10	5.40	22	8.56	12	5.06
Dönüşlü Fiil	4	2.16	5	1.94	8	3.37
İşteş Fiil	2	1.08	7	2.72	1	0.42
Toplam	185	100	257	100	237	100

Türkçe ikinci ders kitabının fiilde çatı açısından öznesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilin en çok kullanıldığı tema, beşinci tema olmuştur. Beşinci temayı sırasıyla; altıncı ve dördüncü tema izlemiştir. Dördüncü temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiil takip etmektedir. Beşinci temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; edilgen fiil, işteş fiil ve dönüşlü fiil takip etmektedir. Altıncı temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 8

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı

Nesnesine Göre	**4. Tema**		**5. Tema**		**6. Tema**	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Geçişli Fiil	110	59.45	121	47.08	117	49.36
Geçişsiz Fiil	65	35.13	116	45.13	111	46.83
Oldurgan Fiil	4	2.16	12	4.66	7	2.95
Ettirgen Fiil	6	3.24	8	3.11	2	0.84
Toplam	185	100	257	100	237	100

Türkçe ikinci ders kitabının fiilde çatı açısından nesnesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilin en çok kullanıldığı tema, beşinci tema olmuştur. Beşinci temayı sırasıyla; altıncı ve dördüncü tema izlemiştir. Dördüncü temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiili sırasıyla; geçişsiz fiil, ettirgen fiil ve oldurgan fiil takip etmektedir. Beşinci temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiili sırasıyla; geçişsiz fiil, oldurgan fiil ve ettirgen fiil takip etmektedir. Altıncı temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiili sırasıyla; geçişsiz fiil, oldurgan fiil ve ettirgen fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 9

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı

Öznesine Göre	**7. Tema**		**8. Tema**	
	f	%	*f*	%
Etken Fiil	175	82.93	95	92.23
Edilgen Fiil	29	13.74	5	4.85
Dönüşlü Fiil	5	2.36	2	1.94
İşteş Fiil	2	0.94	1	0.97
Toplam	211	100	103	100

Türkçe üçüncü ders kitabının fiilde çatı açısından öznesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilin en çok kullanıldığı tema, yedinci tema olmuştur. Yedinci temayı, sekizinci tema izlemiştir. Yedinci temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiil takip etmektedir. Sekizinci temada en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiili sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 10

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı

	7. Tema		8. Tema	
Nesnesine Göre	*f*	%	*f*	%
Geçişli Fiil	92	43.6	43	41.74
Geçişsiz Fiil	101	47.86	49	47.57
Oldurgan Fiil	14	6.63	9	8.73
Ettirgen Fiil	4	1.89	2	1.94
Toplam	211	100	103	100

Türkçe üçüncü ders kitabının fiilde çatı açısından nesnesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilin en çok kullanıldığı tema, yedinci tema olmuştur. Yedinci temayı, sekizinci tema izlemiştir. Yedinci temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişsiz fiildir. Geçişsiz fiili sırasıyla; geçişli fiil, oldurgan fiil ve ettirgen fiil takip etmektedir. Sekizinci temada en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişsiz fiildir. Geçişsiz fiili sırasıyla; geçişli fiil, oldurgan fiil ve ettirgen fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 11

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Öznesine Göre Dağılımı

	Kitabın Tümü	
Öznesine Göre	*f*	%
Etken Fiil	1442	89.01
Edilgen Fiil	104	6.41
Dönüşlü Fiil	49	3.02
İşteş Fiil	25	1.54
Toplam	1620	100

Türkçe ders kitabının fiilde çatı açısından öznesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Kitapta en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; edilgen fiil ve dönüşlü fiildir. Kitapta kendisine en az yer bulan fiil türü ise, işteş fiildir.

Tablo 4. 12

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Fiilde Çatı Açısından Nesnesine Göre Dağılımı

	Kitabın Tümü	
Nesnesine Göre	*f*	%
Geçişli Fiil	814	50.24
Geçişsiz Fiil	698	43.08
Oldurgan Fiil	75	4.62
Ettirgen Fiil	33	2.03
Toplam	1620	100

Türkçe ders kitabının fiilde çatı açısından nesnesine göre dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Kitapta en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; geçişsiz fiil ve oldurgan fiildir. Kitapta kendisine en az yer bulan fiil türü ise, ettirgen fiildir.

5. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının" fiilimsi türleri açısından dağılımı nasıldır?

Tablo 4. 13

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Birinci Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı

Fiilimsi Türleri	**1. Tema**		**2. Tema**		**3. Tema**	
	f	%	*f*	%	*f*	%
İsim-Fiil	57	27.53	26	20.15	57	36.77
Sıfat-Fiil	94	45.41	72	55.81	66	42.58
Zarf-Fiil	56	27.05	31	24.03	32	20.64
Toplam	207	100	129	100	155	100

Türkçe birinci ders kitabının fiilimsi türleri açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilimsinin en çok kullanıldığı tema, birinci tema olmuştur. Birinci temayı sırasıyla; üçüncü ve ikinci tema izlemiştir. Birinci temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; isim-fiil ve zarf fiil takip etmektedir. İkinci temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; zarf-fiil ve isim-fiil takip etmektedir. Üçüncü temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; isim-fiil ve zarf-fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 14

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe İkinci Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı

Fiilimsi Türleri	**4. Tema**		**5. Tema**		**6. Tema**	
	f	%	*f*	%	*f*	%
İsim-Fiil	29	23.77	49	23.55	73	30.54
Sıfat-Fiil	62	50.81	107	51.44	123	51.46
Zarf-Fiil	31	25.40	52	25	43	17.99
Toplam	122	100	208	100	239	100

Türkçe ikinci ders kitabının fiilimsi türleri açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilimsinin en çok kullanıldığı tema, altıncı tema olmuştur. Altıncı temayı sırasıyla; beşinci ve dördüncü tema izlemiştir. Dördüncü temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; zarf-fiil ve isim-fiil takip etmektedir. Beşinci temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; zarf-fiil ve isim-fiil takip etmektedir. Altıncı temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; isim-fiil ve zarf-fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 15

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Üçüncü Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı

Fiilimsi Türleri	**7. Tema**		**8. Tema**	
	f	%	*f*	%
İsim-Fiil	20	13.51	45	27.27
Sıfat-Fiil	85	57.43	81	49.09
Zarf-Fiil	43	29.05	39	23.63
Toplam	148	100	165	100

Türkçe üçüncü ders kitabının fiilimsi türleri açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre fiilimsinin en çok kullanıldığı tema, sekizinci tema olmuştur. Sekizinci temayı, yedinci tema izlemiştir. Yedinci temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; zarf-fiil ve isim-fiil takip etmektedir. Sekizinci temada en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiili sırasıyla; isim-fiil ve zarf-fiil takip etmektedir.

Tablo 4. 16

İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Fiilimsi Türleri Açısından Dağılımı

Fiilimsi Türleri	**Kitabın Tümü**	
	f	%
İsim-Fiil	356	25.92
Sıfat-Fiil	690	50.25
Zarf-Fiil	327	23.81
Toplam	1373	100

Türkçe ders kitabının fiilimsi türleri açısından dağılımına yukarıda yer verilmiştir. Buna göre, kitapta en çok kullanılan fiilimsi türü sıfat-fiildir. Sıfat-fiilden sonra en çok isim-fiil kitapta kendisine yer bulmuştur. Kitapta en az yer alan fiilimsi türü ise, zarf-fiil olarak tespit edilmiştir.

6. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabında" dil bilgisel anlatım bozukluğu olan cümleler var mıdır?

Geçmen (2016, s. 14) "Fakat uçurtmanız hâlâ istemediğiniz bir yöne gidiyorsa terazisinin ayarı bozulmuş olabilir."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Fakat uçurtmanız hâlâ istemediğiniz bir yöne gidiyorsa, *uçurtmanızın* terazisinin ayarı bozulmuş olabilir."

Geçmen (2016, s. 16) "Onlarsa Çetin'i görmezden gelmiş, kenarda sessizce durmasına bile aldırmamışlardı."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Onlarsa Çetin'i görmezden gelmiş, *Çetin'in* kenarda sessizce durmasına bile aldırmamışlardı."

Geçmen (2016, s. 17) "Kaykayım sizde kalsın, sonra alırım."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Kaykayım sizde kalsın, *kaykayımı* sonra alırım."

Geçmen (2016, s. 31) "Bir ara elini uzattı, tam koparacakken vazgeçti, geri çekti elini."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Bir ara elini *çiçeğe* uzattı, tam *çiçeği* koparacakken vazgeçti, geri çekti."

Geçmen (2016, s. 31) "Eline uzandım, öptüm."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Eline uzandım, *elini* öptüm."

Geçmen (2016, s. 39) "Peki, ben yıkarım, sen patatesleri soy."
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
"Peki, ben *salata malzemelerini* yıkarım, sen patatesleri soy."

Geçmen (2016, s. 41) “Köfteler şekilsizdi, içleri de pek iyi pişmemişti.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Köfteler şekilsizdi, *köftelerin* içleri de pek iyi pişmemişti.”

Geçmen (2016, s. 63) “Sözü doğru ve etkili kullanabilmek ise ana dilini iyi bilmekle söz varlığını geliştirmekle mümkündür.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Sözü doğru ve etkili kullanabilmek ise ana dilini iyi bilmekle *ana dilinin* söz varlığını geliştirmekle mümkündür.”

Geçmen (2016, s. 78) “ ‘Balonla Beş Haftada Seyahat’ adlı kitabı öyle çok beğenildi ki, birinci baskısı birkaç gün içinde tükendi.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“ ‘Balonla Beş Haftada Seyahat’ adlı kitabı öyle çok beğenildi ki *kitabın* birinci baskısı birkaç gün içinde tükendi.”

Geçmen (2016, s. 87) “Masalları kızın alıp almadığından emin olmak için üstünü aradılar ama bulamadılar.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Masalları kızın alıp almadığından emin olmak için üstünü aradılar ama *üstünde* bulamadılar.”

Geçmen (2016, s. 87) “Çok seviyordu masalları, çiğ çiğ yiyordu, ne tuz ne biber ne yağ ne limon ekiyordu!”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Çok seviyordu masalları, çiğ çiğ yiyordu, ne tuz ne biber ne yağ ne limon ekiyordu *masallara*!”

Geçmen (2016, s. 97) “Karadeniz’i çiziyordu ki tam orta yerinde fırtınaya yakalandı.”
İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:
“Karadeniz’i çiziyordu ki tam *denizin* orta yerinde fırtınaya yakalandı.”

Geçmen (2016, s. 120) “Eğer bir elmayı tam ortadan ikiye bölerseniz çekirdekleri rahatlıkla görebilirsiniz.”

İfadesinin doğrusu şöyle olmalıdır:

“Eğer bir elmayı tam ortadan ikiye bölerseniz *elmanın çekirdeklerini* rahatlıkla görebilirsiniz.”

Yukarıda dil bilgisel anlatım bozukluğu olan ifadelere ve o ifadelerin düzeltilmiş haline yer verilmiştir. Buna göre kitapta on üç adet dil bilgisel anlatım bozukluğu mevcuttur.

BÖLÜM V
TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırma sonuçları ile ilgili alan yazınındaki benzer çalışmaların sonuçları karşılaştırılıp tartışılmıştır.

Dilin akıcı, düzgün ve anlaşılabilir kılınması için dilde belli başlı kurallara gereksinim duyulur. Yazılı bir ifade de herkesin aynı şeyi anlamasını sağlamak için kurallar konulur. Yazı dilinde bu kuralları sağlayan en önemli unsurlardan biri de yazım kurallarıdır. Yazım kuralları, o dilde kelimenin nasıl yazılması gerektiği hususunda o dili kullanan bireylere yol gösteren bir rehberdir. Yazım kuralları farklı anlaşılmaların önüne geçer. Harfin yanlış yazılması ve yanlış yazılan harfin okurları farklı düşüncelere götürebilmesi ihtimal dâhilindedir. Bundan dolayı yazı dili, bireyleri yanlış yönlendirmemeli, herkesin anlayabileceği netlikte olmak zorundadır. Aksi halde dilde yabancılaşmaya, yozlaşmaya ve kuralsızlaşmaya neden olur.

Noktalama işaretleri, dilde yer alan sözcüklerin anlam olarak düzenli bir şekilde cümle içerisinde yer almasını sağlar. Noktalama işaretlerinin olmadığı ya da kuralına uygun bir şekilde yer almadığı tümcelerde anlam kayması görülebilir. Tümcede anlamın kaymaması için, meramımızı tam olarak okuyuculara aktarmak için yazılı anlatımda noktalama işaretleri itinayla uygulanmalıdır. Tümce içerisinde şaşırma, korkma, sevinç, keder, tasa vb. duyguları ifade etmek maksadıyla çeşitli semboller kullanılır. Tümcenin soru cümlesi, tamamlanmış cümle, tamamlanmamış cümle, başkasının ifadelerin olduğunu belirtmek amacıyla noktalama işaretlerine gereksinim duyulur. Tüm bu sebeplerden ötürü noktalama işaretleri yazılı anlatımın vazgeçilemez bir unsuru olarak değerlendirilmelidir.

Yazılı anlatımda maksadın okuyan bireylere aktarılmasındaki en önemli rolü noktalama işaretleri ve yazım kuralları üstlenir. Yazılı anlatımda metnin anlaşılması ve anlam kargaşasının ortaya çıkmaması için yazım kuralları ve noktalama işaretlerine gereken hassasiyet ve önem gösterilmelidir. Gerekli bu özenin gösterilmediği durumlarda yazılı anlatımın hedeflediği gerçekleşmez ve yazılı ifade çarpık ve eksik olur. Yazılı metin, yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uygun olması halinde anlatımda başarı sağlanır.

Noktalama; yazıyı anlaşılabilir kılmak, anlam karışıklığını gidermek, yazının etki gücünü oluşturabilmek maksadıyla yazıda belli sorumlulukları sağlaması için konulan işaretlerdir. Konuşma dilinde jest, mimik, vurgu ve tonlama ne ise, yazı dilinde

de noktalama işaretleri odur. Trafiğe çıkan bir sürücü için trafik levhalarının işlevi ne ise, yazılı anlatımda da noktalama işaretlerinin işlevi odur. Noktalama işaretlerinin yanlış kullanıldığı cümlelerde anlam kayması olması olasıdır (Hatiboğlu, 2003).

Tümcelerin anlaşılır olması, yazım kurallarına uyduğumuz ölçüde gerçekleşir. Maksadımızı karşı tarafa aktarabilmenin yolu sözcük hazinesi olduğu kadar, bu sözcükleri doğru olarak kullanmakta iletiyi aktarmanın bir diğer yoludur. Dilin en önemli ögesi sözcük olması hasebiyle bunun nerede ve nasıl kullanıldığı oldukça büyük önem taşımaktadır (Sarı, 2011). Yazım kuralları ve noktalama işaretleri ile ilgili Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2015) şu ifadeler yer almıştır:

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 4) "Öğrencilerin yaş, düzey, dil ve zihin gelişimleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi, yazım kuralları, okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri ile ilgili kazanımlar artan bir yoğunluk ve derinlik içinde yapılandırılmıştır."

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 7) "Programda yazmayla ilgili olarak yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türlerde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme, kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma, yazım ve noktalama kurallarını kavrama ve uygulama ile ilgili amaçlara yönelik kazanımlar yer almaktadır."

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 17) "Okuduğu kelimeleri doğru telaffuz eder, yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ederek okur."

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 25) "Yazdıklarını gözden geçirerek anlam bütünlüğünü bozan ifadeler, yazım ve noktalama hataları varsa bunları belirler, düzeltir ve metni yeniden yazar/düzenler."

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 27) "Yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine dikkat ederek, uygun hızda sesli veya sessiz okur."

Türkçe Öğretim Programı'nda gerek noktalama işaretleri gerekse yazım kuralları ile ilgili bilgilerin ayrıntılı ve çokça yer alması, programın bu konulara çok büyük önem

verdiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Programın başarıya ulaşmasındaki basamaklardan birisinin bu hususlar olduğu çıkarımı yapılabilir.

Araştırmada, Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine doküman incelemesi yapılarak veriler elde edilmiştir. İncelenen metinlerden sonra oluşan noktalama işaretleri, yazım kuralları ve anlatım bozukluğu ile alakalı veriler hakkında güvenirliği sağlamak adına dil hususunda yetkin uzmanlardan görüş alınmış ve bu doğrultuda sonuca ulaşılmıştır.

Demirci (2009) "2006 Yılı Türkçe Öğretim Programı'na Göre Hazırlanan 6. ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Yanlışları ve Anlatım Bozuklukları" başlıklı yüksek lisans tezinde; ders kitaplarında 742 dil ve anlatım sorunu olduğunu, bunların 149 adedinin yazım hataları olduğu ve 125 adedinin ise, noktalama işaretlerinde yapılan hataların olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada ise; on altı adet yazım yanlışı, noktalama işaretlerinin yanlış kullanılmasından doğan hata sayısı ise, on sekiz adet olduğu ve on üç adet dil bilgisel anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

Karabıyık (2006) "İlköğretim 6-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Yanlışları**"** başlıklı yüksek lisans tezinde; yazım ve noktalama yanlışı bulunan 536 cümlenin genel hata toplamına oranı % 42,40 olduğunu, 1264 hatalı cümlenin 357'si anlatım bozuklukları ile ilişkili olduğunu, bunun hatalı cümle toplamına oranı % 28,24 olduğunu belirtmiştir. Yapılan araştırmada ise; on altı adet yazım yanlışı, noktalama işaretlerinin yanlış kullanılmasından doğan hata sayısı ise, on sekiz adet olduğu ve on üç adet dil bilgisel anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

Esengül (2006) "İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Yanlışları" başlıklı yüksek lisans tezinde, ele aldığı ders kitaplarında toplam 243 dil yanlışı saptamıştır. Bunların çoğu sözcükle ilgili yanlışlardır: Sözcüğün yanlış kullanılması, yersiz kullanılması, gereksiz kullanılması bu yanlışlardır. Ek yanlışları, öge yanlışları ve tamlama yanlışları da çok yapılan dil yanlışlarıdır. Sonra; anlam yanlışları, deyim yanlışları ve dizgi yanlışları gelmektedir. Yapılan araştırmada ise, on üç adet dil bilgisel anlatım bozukluğu mevcuttur.

Çelik (2015) "Romanya'da Okutulan ve Rumen Eğitim Bakanlığı Tarafından Basılan İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Yazım, Noktalama Yanlışlıkları ve Anlatım Bozuklukları Bakımından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde; ders kitaplarında toplam 15710 yanlış kullanım tespit edilmiş, noktalama işaretleri ile ilgili tespit edilen yanlış sayısının 9117, diğer kategorilere göre daha fazla olduğu, yazım yanlışlıkları kategorisinde ise 4517, anlatım bozuklukları kategorisinde 1624, maddi

hatalar kategorisinde ise 452 yanlış kullanım tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada ise; on altı adet yazım yanlışı, noktalama işaretlerinin yanlış kullanılmasından doğan hata sayısı ise, on sekiz adet olduğu ve on üç adet dil bilgisel anlatım bozukluğu tespit edilmiştir.

Yukarıda yer alan tezlerin çoğunda birden fazla kitap çeşitli kıstaslar açısından incelenmiştir. Araştırmada irdelenen kitap ise, modüler set halinde tasarlanmış üç parçadan oluşan bir kitaptır. Yukarıdaki tezlerden elde edilen sonuçla tezden elde edilen sonuçların sayısal olarak çok farklı olmasının nedenleri şunlara bağlanabilir: Yukarıdaki tezlerde irdelenen kitap sayısının fazlalığına ve 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde okullarda verilen kitapta yazım kuralları, noktalama işaretleri ve dil bilgisel anlatım bozukluğu noktasında eskiye göre pozitif yönlü bir gelişime bağlanabilir.

Özdemir (2011) "İlköğretim 1 – 5. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Okuduğunu Anlama Sorularının İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, kitapta yer alan soruların genel olarak Türkçe yazım kurallarına uygun olduğunu görmüştür. Metinle doğrudan ilgili soruların çok azında yazım hatalarına rastlandığını belirtmiştir. Yapılan araştırmada ise, on altı adet yazım yanlışı mevcuttur. Genele bakıldığında yazım yanlışı azlığı bakımından araştırmalar birbirleriyle paralellik göstermektedir.

Bir dilin kökenini belirleyen, yapısını irdeleyen bir alan olarak dil bilgisi görülebilir. Dille ilgili teferruatlı verilerin yer aldığı, o dilin gelişim ve kontrol merkezi gibi görülen ve bu şekliyle değerlendirilen bir alan olarak sınırlandırılabilir dil bilgisi. Dilin hafızası, kökeni, gelişim noktası, kontrol merkezi vb. kavramlarla dil bilgisi nitelendirilebilir. Ayrıca dil bilgisi ile ilgili eğitim almış bireyler, eğitimini aldığı dili kurallara uygun ve güzel kullanabilirler. Bu yönüyle de dil bilgisi önemli bir mecra olarak görülebilir.

Dil bilgisi, bir dilin kurallara uygun şekilde yazılıp konuşulmasını sağlayan kullanışlı bir bilgi alanıdır (Banguoğlu, 1990). Dil bilgisi; bir dilin ses, şekil ve cümle açısından inceleyen ve bununla alakalı kuralları belirleyen bir alan olarak tanımlamak mümkündür (Dolunay, 2010). Dil bilgisi etkinlikleri, dili düzgün bir şekilde kullanmanın yöntemini insanlara gösterir. Dil ile alakalı ölçütü, ancak dil bilgisi kuralları koyar (Arıcı, 2005). Dil bilgisi ile ilgili Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2015) şu ifadeler yer almıştır:

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 4) "Bu yaklaşımla dil bilgisi konularının ezberlenmesi yerine sezdirme ve uygulama yoluyla öğretilmesi amaçlanmıştır. Dil bilgisi, öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek metin bağlamı içerisinde ele alınmalıdır."

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 38) "Dil bilgisine dayalı anlatım bozukluklarının farkına varır."

Dil bilgisi konusunun öğretim programında; ezbercilikten uzak bir şekilde öğretilmesi gerektiği, metinler içerisinde öğrenme alanlarıyla irtibat kurarak işlenilmesinin gerekliliği ve dilin kuralları ile ilişkili anlam kaymalarıyla ilgili vurgular vardır. Buradan hareketle programın dil bilgisine bakış açısı; sezdirerek öğretme, ezbercilikten uzak kalma, dil bilgisi-anlam bağlamı ve metinler üzerinde konuyu kavratma olarak görülebilir.

Yazılı metnin anlaşılır olması için dilin kurallarına uygun hazırlanmış olması gerektiğine yukarıda değinilmişti. Metnin açık ve net ifadeler ile yazılı olması metne anlam açısından fayda sağlar. Açık ve anlaşılır olmayan bir metin okuyucularına anlam kargaşasından ve kafa karışıklığından başka bir şey sunmaz. Okuyucuların okuduğu metni anlaması, okuduklarını zihninde canlandırabilmesi ve yazarın anlattıklarının okuyuculara ulaşabilmesi için yazılı ifadenin, herkes tarafından aynı anlamın çıkartıldığı ifadeler olmalıdır. Aksi halde metin hedefine ulaşamaz. Metnin hedefine ulaşabilmesi için dilin kurallarına uygun, anlatım hatalarından arınık metinler eserde olmalıdır. Böylece yazılı metinler hedefine ulaşır. Anlatım bozukluğu ile ilgili Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2015) şu ifadeler yer almıştır:

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 31) "Anlam bütünlüğünü bozan ifadeleri belirlemesi ve düzeltmesi sağlanır. Ancak kavramsal olarak anlatım bozukluğu içeriğine girilmez."

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 38) "Anlam ve yapıya dayalı anlatım bozuklukları bakımından yazdıklarını gözden geçirmesi ve düzeltmesi sağlanır."

Yukarıdaki ifadeler ışığında programda anlatım bozukluğunun yer alış şekliyle ilgili şu çıkarımlar yapılabilir: Dil bilgisine dayalı anlatım bozukluğu ve anlama dayalı anlatım bozukluğu olarak programda yer almıştır. Bu iki anlatım bozukluğu çeşitlerinden en çok vurgu yapılanı, anlama dayalı anlatım bozukluğudur. Ayrıca programda bu hususta yer alan kazanımlara bakıldığında anlatım bozukluğu ifadesini barındıran kazanımlar üst sınıflarda yer almıştır. Konunun seviye olarak üst sınıflarda öğretilmesi makul ve makbul olarak programda değerlendirilmiştir.

Fiiller, tümcelerin ögelerinden biridir. Fiiller cümlenin analiz edilmesine olanak tanıdığı gibi; anlamlı, kurallı ve bir düzen içerisinde cümlenin tahkim edilmesine yardımcı olan en önemli cümle unsurlarındandır. Cümlede diğer ögelerin bulunması, tespit edilmesi fiiller sayesinde gerçekleşir. Cümlenin nesne ve özne alıp/almadığını irdelemenin yolunun fiili irdelemekten geçtiği bilinmektedir. Gerek nesne gerekse özne cümlenin ana unsurlarından olması nedeniyle fiil mevzusu dil bilgisi içerisinde önemli bir yer kaplamaktadır. Bu açıdan fiil konusu dil bilgisinin diğer alanlarıyla yakından ilişkili ve önemli bir konudur.

Eylemlerin özne ve nesneler ile olan ilişkisine göre oluşan duruma fiil çatısı denilmektedir (Hatiboğlu, 2003). Fiil ile ilgili Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2015) şu ifadeler yer almıştır:

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 21) "İsim ve fiilleri ayırt eder."

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 34) "Fiilin cümleye kattığı anlam özelliklerini, ek fiilli ve zarfları cümledeki işlevlerine uygun kullanır."

Fiiller, yukarıda da belirtildiği gibi dil bilgisinin diğer alanlarıyla ilişkilendirilerek öğretim programında yer almıştır. Öğretim programında fiiller; isimler, ekler, cümleye kattığı anlam, ek fiil ve sözcük türleriyle harmanlanarak sunulmuştur.

Bu açıdan fiillerin, dil bilgisi müfredatında önemli sayılacak kadar büyük bir hacmi olduğu çıkarımı yapılabilir.

Fiilde çatıyla ilgili incelemede, Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine frekans analizi uygulanmıştır. Frekans analizi sayesinde öznesine ve nesnesine göre fiiller çatı bakımından irdelenmiş olup, en çok ve en az yer alan fiiller tespit edilmiştir. Sonuç olarak, ders kitabında en çok kullanılan öznesine göre fiil türü etken fiildir. Etken fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; edilgen fiil, dönüşlü fiil ve işteş fiildir. Ders kitabında en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; geçişsiz fiil, oldurgan fiil ve ettirgen fiildir.

Karagöz (2013) "İlköğretim 6-7-8. Sınıflarda Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Fiil" başlıklı yüksek lisans tezinde; fiillerde çatı konusu incelenen tüm yayınlarda öznesine ve nesnesine göre olmak üzere ikiye ayrıldığını, öznesine göre fiil çatıları etken (yalın), edilgen, dönüşlü, işteş, ettirgen, oldurgan gibi bölümlere ayrılmakta olduğunu, ancak kimi yayınlarda bunlar dışında meçhul (öznesiz) çatı yer alırken, kimi yayınlarda etken fiil ayrımı yapılmamış, kimi yayınlardaysa ettirgen ve oldurgan çatı nesnesine göre çatı bölümünde ele alınmıştır. Çatı konusunu görünüş adı altında değerlendiren yayınlar da bulunmaktadır. Nesnesine göre fiil çatıları incelenen tüm yayınlarda geçişli ve geçişsiz fiilleri kapsamakta olduğunu belirtmiştir.

Yukarıda yapılan araştırma ile araştırma mukayese edilirse, benzer yönleri şöyledir: Fiilde çatı konusu araştırılan kaynaklar açısından öznesine ve nesnesine göre ele alınmıştır. Geçişli ve geçişsiz fiiller nesnesine göre çatı kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırma ile yukarıdaki araştırmanın farklı yanları ise şöyledir: Etken fiil ayrımı yapılmamış olması, ettirgen ve oldurgan fiilin nesnesine göre çatı bölümünde ele alınmaması ve meçhul (öznesiz) çatıdan bahsedilmesidir.

Sözcük cümlenin temelini oluşturur. Sözcük olmadan cümle olamaz. Bir dilde iletişim kurmak için sözcükleri bilmek ve o sözcükleri düzenli bir şekilde tümce haline getirmek zaruridir. Dolayısıyla sözcük bir dilde iletişim kurmak için çok önemli bir misyona sahiptir. Bir dile tam anlamıyla hâkim olabilmek; o dilin sözcüklerini bilmek, tanımakla ve sözcükleri yerli yerinde kullanmak ile doğru orantılıdır. Sözcüğü tanımanın, yerli yerinde kullanmanın da sağlanabilmesi için sözcüğün yapısını bilmek oldukça mühimdir. Çünkü dilimizde bir kökten türeyen onlarca kelime var. Bir kökten çeşitli ekler sayesinde türeyip başka bir manaya kayan, başka bir nesneyi ifade edebilen,

başka bir öznenin yerine kullanılabilen sözcükler vardır. Bu yönüyle ‘ekler’ dediğimiz konu sıradan bir husus değildir. Bireylerin sözcüğün yapısını bilmesi, dili kullanma becerisinde bireylere olumlu manada katkı sunar. Sözcüğün yapısını bilen bireyler dilin şemasını bilmeyenlere göre daha iyi çıkarabilirler.

Bir lisanın kelimelerini, kelime yapılarını, kelime üretme yollarını, çekim biçimlerini irdeleyen dil bilgisi alanına biçim bilim adı verilmektedir (Demir, 2006). Sözcüğün yapısı ile ilgili Türkçe Öğretim Programı’nda (MEB, 2015) şu ifadeler yer almıştır:

- MEB Türkçe Öğretim Programı’nda (2015, s. 24) “İyelik ekleri ve fiil çekim ekleri verilir.”
- MEB Türkçe Öğretim Programı’nda (2015, s. 24) “Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.”
- MEB Türkçe Öğretim Programı’nda (2015, s. 24) “Kelime türetmenin mantığı kavratılır, yapım ekleri ezberletilmez.”
- MEB Türkçe Öğretim Programı’nda (2015, s. 31) “Çekim eklerini (hâl ekleri, iyelik ekleri, çoğul eki, ilgi hâli) ve yapım eklerini doğru kullanır; kök bilgisi ile ilişki kurar.”

Programda eklerin işlevinin öğretilmesine, yapım ekleri ve çekim eklerinin ezbercilikten uzak bir halde öğretilmesinin gerekliliğine değinilmiştir. Eklerin doğru kullanılmasından ve sözcüğün yapısını oluşturan bileşenlerden bahsedilmiştir. Ayrıca programda, ekler konusu ile sözcüğün yapısı konusu arasında bağlantı kurulmak suretiyle yapım eklerinin ezberletilmemesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Sözcüğün yapısı ile ilgili yapılan incelemede, Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine frekans analizi uygulanmıştır. Frekans analizi sayesinde metinler sözcüğün yapısı bakımından irdelenmiş olup, en çok ve en az yer alan sözcük yapısı türü tespit edilmiştir. Sonuç olarak, ders kitabında en çok kullanılan sözcük yapısı türü

basit sözcüktür. Basit sözcükten sonra en çok kullanılan sözcük yapısı türleri sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcüktür.

Fiilimsiler tümce içerisinde yer alan sözcük türlerindendir. Tümce içerisinde yer alan sözcükler, bilindiği ve tanındığı kadarıyla dilde pozitif yönlü bir gelişim sağlanabilir. Bundan dolayı okullarda fiilimsiler öğrenilmeli ve öğretilebilmelidir.

Eylem kök ve gövdesine gelen ekler sayesinde üretilen; lakin yargı ifade etmeyen ve bitmemişlik anlamı ifade eden fiil şeklidir. Fiil çekimine giremediği için ad niteliği taşırlar. Fiilimsiler aslında ad gibi kullanılarak ad, adıl ve belirteç vazifesini üstlenmiş olurlar (Böler ve Vural, 2011). Fiilimsiler ile ilgili Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2015) şu ifade yer almıştır:

- MEB Türkçe Öğretim Programı'nda (2015, s. 38) "Fiilimsiler cümledeki işlevine uygun olarak kullanılır."

Programda fiilimsilerin görevinden ve görevine uygun bir şekilde tümcede yer alması gerektiğine değinilmiştir. Bu açıdan fiilimsiler programda önemsenmiş ve cümle içerisindeki vazifesine dikkat çekilerek yer almıştır.

Fiilimsiler ile ilgili yapılan incelemede, Türkçe ders kitabında yer alan okuma metinlerine frekans analizi uygulanmıştır. Frekans analizi sayesinde metinler fiilimsiler bakımından irdelenmiş olup, en çok ve en az yer alan fiilimsi türü tespit edilmiştir. Sonuç olarak ders kitabında en çok kullanılan fiilimsi türü, sıfat-fiildir. Sıfat-fiilden sonra sırasıyla en çok kullanılan fiilimsi türleri şöyledir: İsim-fiil ve zarf-fiildir.

BÖLÜM VI

Bu bölümde; araştırmada ulaşılan bulgulardan hareketle elde edilen sonuçlar sunulmuş, elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

SONUÇ

Sonuç kısmında bulgulardan elde edilen veriler detaylandırılmıştır. Ayrıca bu veriler maddeler halinde sunulmuştur.

- Ders kitabında yer alan okuma metinleri yazım yanlışları açısından irdelenmiş olup, kitapta on altı adet yazım yanlışı mevcuttur.

- Ders kitabında yer alan okuma metinleri noktalama işaretleri açısından irdelenmiş olup, noktalama işaretlerinin yerli yerinde ve kuralına uygun şekilde kullanılmamasından kaynaklanan hata sayısı on sekiz adettir.

- Ders kitabında yer alan okuma metinleri sözcük yapısı açısından incelenmiştir. Buna göre en çok sözcüğün kullanıldığı tema, beşinci tema olmuştur. Beşinci temayı sırasıyla; yedinci tema, altıncı tema, birinci tema, üçüncü tema, ikinci tema, sekizinci tema ve dördüncü tema izlemiştir.

- Ders kitabında en çok kullanılan sözcük yapısı türü, basit sözcüktür. Basit sözcüğü sırasıyla; türemiş sözcük ve birleşik sözcük takip etmektedir. Basit sözcükler, diğer sözcük yapısı türlerine göre genellikle daha az heceyi barındırırlar. Bundan dolayı kitabın okuma metinlerinde yer alan kelimeler, genel olarak uzun heceli kelimelerden oluşmamaktadır.

- Ders kitabında yer alan okuma metinleri fiilde çatı açısından incelenmiştir. Buna göre fiilin en çok kullanıldığı tema, beşinci tema olmuştur. Beşinci temayı sırasıyla; altıncı tema, üçüncü tema, yedinci tema, birinci tema, ikinci tema ve

dördüncü tema takip etmiştir. Fiilin en az kullanıldığı tema ise, sekizinci tema olmuştur.

- Ders kitabında en çok kullanılan öznesine göre fiil türü, etken fiildir. Etken fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; edilgen fiil ve dönüşlü fiildir. Kitapta kendisine en az yer bulan fiil türü ise, işteş fiildir.

- Ders kitabında en çok kullanılan nesnesine göre fiil türü, geçişli fiildir. Geçişli fiilden sonra en çok kullanılan fiil türleri sırasıyla; geçişsiz fiil ve oldurgan fiildir. Kitapta kendisine en az yer bulan fiil türü ise, ettirgen fiildir.

- Ders kitabında yer alan okuma metinleri fiilimsi türleri açısından incelenmiştir. Buna göre fiilimsinin en çok kullanıldığı tema, altıncı tema olmuştur. Altıncı temayı sırasıyla; beşinci tema, birinci tema, sekizinci tema, üçüncü tema, yedinci tema ve ikinci tema takip etmiştir. Fiilimsinin en az yer aldığı tema ise, dördüncü tema olmuştur.

- Ders kitabında en çok kullanılan fiilimsi türü sıfat-fiildir. Sıfat-fiilden sonra en çok isim-fiil kitapta kendisine yer bulmuştur. Kitapta en az yer alan fiilimsi türü ise, zarf-fiil olarak tespit edilmiştir.

- Ders kitabında yer alan okuma metinleri dil bilgisel anlatım bozukluğu açısından irdelenmiş olup, kitapta on üç adet dil bilgisel anlatım bozukluğu mevcuttur.

ÖNERİLER

Öneriler kısmında, araştırmanın sonuçlarıyla ilgili önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler, bu araştırmayla ilgili olabilecek kurum ve kişilere yönelik hazırlanmıştır.

Araştırmacılar için hazırlanan öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Farklı sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitaplarının yazım kuralları açısından irdelendiği nitel araştırmalar yapılabilir.

- Farklı sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitaplarının noktalama işaretleri açısından irdelendiği nitel araştırmalar yapılabilir.

- Her sınıf düzeyine uygun okuma metinlerine yer verilmesi gerektiği gerçeğinden hareketle kitaplarda yer alan metinlere anlam ve sözcük sayıları açısından belirli kıstaslar getiren araştırmalar yapılabilir.

- Dil bilgisi ve okuduğunu anlama etkenlerinin dikkate alınarak yapıldığı nicel araştırmalar yapılabilir.

- Sözcüğün yapısı üzerine nicel bir araştırma yapılabilir.

- Fiilde çatı konusunu bilen öğrencilerin cümlenin ögeleri konusundaki başarısı üzerine nicel bir araştırma yapılabilir.

- Farklı sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitaplarının anlatım bozuklukları açısından irdelendiği nitel araştırmalar yapılabilir.

- Sözcüğün kökünü ve yapısını bilen bireylerle Türkçeyi kullanma becerisinin irdelendiği nicel araştırmalar yapılabilir.

- Fiil ile fiilimsinin farklılıklarının dili kullanan bireyler tarafından bilinip/bilinmediğinin ölçümlendiği nicel/nitel araştırmalar yapılabilir.

- Sözcüğün yapısı, ekler ve fiilimsi konuları arasındaki ilişkinin tespiti üzerine araştırmalar yapılabilir.

- Yapım ekleri ve çekim ekleri arasındaki farkların irdelendiği nicel/nitel araştırmalar yapılabilir.

- Fiilde çatı konusunun farklı kaynaklarda sunuluşu, kategorisi ve öğretim programlarında nasıl yer aldığı üzerine nitel araştırmalar yapılabilir.

- Kitap okuyan bireylerin dil gelişiminin pozitif bir yönde olduğu bilinmektedir. Kitap okuyan bireylerin dil bilgisi konuları üzerindeki başarısıyla alakalı nitel/nicel araştırmalar yapılabilir.

Eğitimciler için hazırlanan öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Dil hususunda yetkin bireyler yetiştirilmesi için mutlaka dil bilgisi öğretilmelidir.

- Dil bilgisi öğretim esnasında yeni yaklaşımlar kullanılmalıdır.

- Dil bilgisi öğretimi yapılan ortamlar dil duyarlılığı kazandıracak ve dili sevdirecek nitelikte olmalıdır.

Yayınevleri için hazırlanan öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Kitaplar basılmadan evvel mutlaka gözden geçirilmelidir.

- Dil hususunda söz sahibi kişiler ve kurumlardan dil bilgisi noktasında destek almalıdırlar.

- Kitaplardaki ifadelerin dilin kurallarına uygun hazırlanmasına dikkat etmeliler ve bu hususta çok titiz davranmalıdırlar.

KAYNAKÇA

Akalın, M. (2003). *İlmî gramerin prensipleri modern lengüistiğe giriş.* İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Akalın, M. Birinci, N. Ercilasun, B. Gülensoy, T. Korkmaz, Z. Parlatır, İ. ve Zülfikar, H. (2001). *Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Ankara: Yargı Yayınları.

Akarsu, B. (1984). *Wilhelm Von Humboldt'da dil-kültür bağlantısı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Alpöge, G. (1991). *Çocuk ve dil: Türkçede sıfatların kullanımı ve çocuğun gelişimi açısından incelenmesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Arı, G. (2016). Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı sözlü iletişim öğrenme alanındaki kazanımlara eleştirel bir bakış. *SAÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü,* 6/2, 235-253.

Arıcı, A. F. (2005). İlköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi üzerine öğretmen görüşleri. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12, 52-60.

Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*. 35(158), 215-231.

Aşılıoğlu, B. (1993). *Ortaokullarda Türkçe öğretimi.* Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Atasoy, O. F. (2010). Noktalama işaretlerinin tarihi. *Turkish Studies,* 5(2), 823-861.

Balyemez, S. (2008). Türkiye Türkçesinde dakikalı saat ifadeleri ve saat grubu. *Dil Araştırmaları*, 2, 1-5.

Banguoğlu, T. (1987). *Dil bahisleri*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Banguoğlu, T. (1990). *Türkçenin grameri*. Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.

Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Batur, Z. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bilgegil, M. K. (2009). *Türkçe dil bilgisi*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi.

Böler, T. ve Vural, H. (2011). *Ses ve şekil bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkısh Studıes*, 5(4), 221-235.

Budak, Y. (2000). Sözcük öğretimi ve sözlüğün işlevi. *Dil Dergisi.* 92, 19-26.

Büyükhellaç, S. (2014). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Calp, M. (2005). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2003). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Chafe, W. (1988). Punctuation and the prosody of written language. *Written Communication*. 5(4), 396-426.

Chomsky, N. (2001). *Dil ve zihin* (çev. A. Kocaman). Ayraç Yayınları No: 3/3. (Eserin orijinali 1960'da yayımlandı).

Coşkun, H. Kaya, İ. ve Kuglin, J. (1996). *Türkiye ve Almanya'da ilköğretim ders kitapları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Çelik, E. (2015). *Romanya'da okutulan ve Rumen Eğitim Bakanlığı tarafından basılan ilköğretim Türkçe ders kitaplarının yazım, noktalama yanlışlıkları ve anlatım bozuklukları bakımından incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Çetin, M. ve Karçiç, A. (2015). Bosna-Herseklilere Türkçe öğretimi bağlamında karşılaştırmalı bir çalışma: Türkçede ve Boşnakçada çatı. *Turkish Studies,* 10(15), 535-562.

Daharlı, G. (2012). *5. Sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Daloğlu, K. (2005). *İlköğretim okullarında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Demir, T. (2006). *Türkçe dil bilgisi*. Ankara: Pozitif Matbaacılık.

Demir, T. (2013). Türkçe derslerinde dil bilgisi konuları öğrenilirken kullanılan öğrenme stratejileri üzerine bir değerlendirme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 6*(11), 167-206.

Demirci, N. (2009). *2006 Yılı Türkçe öğretim programına göre hazırlanan 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dil yanlışları ve anlatım bozuklukları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Demirel, Ö. (1999). *Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe öğretimi.* Ankara: Pegema Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya.* Ankara: Pegem Akademi.

Demirkol, S. (2007). *İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi terimleri üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Dilâçar, A. (1978). *Ana dili ilkeleri ve Türkiye dışındaki başlıca uygulamaları.* Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.

Doğru, A. (2008). *6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında deyimler***.** Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dolunay, S. K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *Tübar Dergisi*. 27, 275-284.

Duruoğlu, Z. (2012). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının yapılandırmacı eğitim ve çoklu zeka kuramı bağlamında incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ediskun, H. (1988). *Türk dil bilgisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ediskun, H. (2005). *Türk dil bilgisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi

Ergene, O. (2013). MEÜ Eğitim Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım dersindeki uygulamalarda belirlenen yanlışları üzerine bir değerlendirme (Dilekçe Metinleri). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 296-312.

Esengül, M. (2006). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dil ve anlatım yanlışları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Fromkin, V. ve Romdan, R. (1983). *An ıntroduction to language*. Japonya: Holt-Saunders.

Geçmen, C. (Editör). (2016). *İlköğretim Türkçe ders ve çalışma kitabı 4*. Ankara: Özgün Matbaacılık.

Gemici, S. (1993). *Sözcük bilgisi I*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Yayınları.

Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde çok uyaranlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için seçkin edebî ürünlerden yararlanma. *Tübar Dergisi*, 27, 341-369.

Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.

Gökalp, Z. (2003). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Kumsaati Yayınları.

Gülsevin, G. ve Boz, E. (Editörler). (2006). *Türkçe öğretiminin sorunları Türkçenin çağdaş sorunları.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Güneş, F. (2002). *Ders kitaplarının incelenmesi.* Ankara: Ocak Yayınları.

Hacıoğlu, Ö. (2010). *İlköğretim 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının cümle bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme.* Ankara: Nobel Yayınları.

Hatiboğlu, A. N. (2003). *Üniversitede Türk dili*. Ankara: Barış Yayınevi.

Hengirmen, M. (1998). *Türkçe temel dil bilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.

Hudson, R. (1992). *Teaching grammar: A guide for the national curriculum.* Oxford: Basil Blackwell.

Kantemir, E. (1991). *Yazılı ve sözlü anlatım.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Kaplan, M. (2002). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi (3. baskı).* İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Karabıyık, B. (2006). *İlköğretim 6-8. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki dil yanlışları.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karadağ, Ö. ve Kurudayıoğlu, M. (2010). 2005 Türkçe programına göre hazırlanmış ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarının kelime hazinesi. *Tübar Dergisi*, 27, 423-436.

Karagöz, M. (2013). *İlköğretim 6-7-8. sınıflarda Türkçe dil bilgisi öğretiminde fiil.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi (15. Baskı).* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kast, B. ve Gerhard N. (1994). *Zur analyse, begutachtung und entwicklung von lehrwerken für den fremdsvrachlichen deutschunterricht.* Berlin: Langenscheidt.

Kavcar, C. Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1997). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayıncılık.

Kavcar, C. Sever, S. ve Oğuzkan, F. (2001). *Türkçe öğretimi.* Ankara: Engin Yayınevi.

Kaygusuz, T. (2006). *İlköğretim ikinci kademede Türkçe dil bilgisi öğretim üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Hatay.

Kerimoğlu, C. (2007). Türkçe dil bilgisi öğretiminde yapı bakımından cümle sınıflandırmaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi.* 21, 98-107.

Keskin, R. (2004). *Türkçe dil bilgisi ve kompozisyon bilgileri*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Keskinkılıç, K. ve Keskinkılıç, S. B. (2005). *Türkçenin temel becerileri ve ses temelli cümle yöntemi ile ilk okuma yazma öğretimi.* Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Koç S. ve Müftüoğlu G. (2006). Dil Bilgisi Öğretimi, Web: www.aof.anadolu.edu.tr adresinden alınmıştır.

Korkmaz, Z. (1992). Gramer terimleri sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.

Kula, O. B. (1988). Ders kitabının yapımında gözetilen bilim, kuramsal ve didaktik çerçeve. *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi 2*. 1(2), 97-107.

Küçükahmet, L. (Editör). (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu matematik 1-8*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Küçükahmet, L. (Editör). (2011). *Konu alan ders kitabı inceleme kılavuzu (3. basım).* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MEB (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayını.

Muallimoğlu, N. (2003). *Türkçe bilen aranıyor.* İstanbul: Avcıol Yayınları.

Murcia, M. C. ve Hilles, S. (1988). *Techniques and resources ın teaching grammar.* Oxford: Oxford University Press.

Oğuzkan, F. (1993). Eğitim terimleri sözlüğü. Ankara: Emel Matbaacılık.

Özdemir, B. (2011). *İlköğretim 1 – 5. Sınıflar Türkçe ders kitaplarında kullanılan okuduğunu anlama sorularının incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özkara, Y. ve İzci, G. (2013). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları ile noktalama işaretlerini uygulama düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Cumhuriyet Internatıonal Journal of Educatıon,* 2(2), 1-9.

Riegel, M. Pellat, J. C. ve Roul, R. (1994). *Grammaire méthodique du français*. Paris: Presses Universitaires de France.

Sağır, M. (2002). *İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Sarı, M. (2011). *Türk dili ders kitabı*. Ankara: Okutman Yayıncılık.

Sarıca, A. (2014). *İlköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarındaki sözcük çalışmalarının yöntem-teknik ve Türkçe öğretim programındaki kazanımlar açısından incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Soykan, Ö. N. (1998). *Arayışlar*. İstanbul: Küyerel Yayıncılık.

Sulak, S. E. (2009). *İlköğretim okulları 1-5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin türlerine göre yapılarının değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Şahin, İ. (2007). Yeni ilköğretim birinci kademe Türkçe programının değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*. 6(2), 284-304.

TDK(2016).Yazımkılavuzu. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=187:Noktalama-Isaretleri-&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132 adresinden alınmıştır.

TDK (2017). Güncel Türkçe sözlük http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5996c4be757fe5.55633955 adresinden alınmıştır.

TDK (2018). Noktalama İşaretleri (açıklamalar). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=187:Noktalama-Isaretleri-Aciklamalar&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132 adresinden alınmıştır.

TDK (2018). Yazım kuralları. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=category&id=50 adresinden alınmıştır.

Tekin, H. (1980). *Okullarımızdaki Türkçe öğretimi.* Ankara: Mars Matbaası.

Uygur, N. (1996). *Kültür kuramı.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ünal, E. ve Şahinci, C. (2011). Türkçe öğretmenlerinin ilköğretim 6, 7, ve 8. sınıf Türkçe dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Turkısh Studıes,* 6(1), 1849-1862.

Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB lise 1. Sınıf Fizik Ders Kitabının eleştirel olarak incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2(3), 1-16.

Vardar, B. (1998). Açıklamalı dil bilim terimleri sözlüğü. İstanbul: ABC Kitabevi.

Vardar, B. (2002). Açıklamalı dil bilim terimleri sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme teori ve teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık.

Yalçın, S. (1994). *Metinden öğrenme ilkelerine göre hazırlanan ders kitabının öğrenci erişisine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri. *Turkısh Studıes*, 2(2), 749-769.

Yapıcı, M. (2004). İlköğretim dil bilgisi konularının çocuğun bilişsel düzeyine uygunluğu. *İlköğretim-Online,* 3(2), 35-41.

Yavuz, K. Yetiş, K. ve Birinci, N. (1998). *Üniversite Türk dili ve kompozisyon dersleri.* İstanbul: Bayrak Yayıncılık.

Yelok, S. V. (Editör). (2006). *Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. Baskı).* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, C. (2008). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yücel, T. (2005). *Yapısalcılık*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Mesut ESMEK
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 1989/Sorgun
İletişim Bilgileri	Tel: 0555 602 46 09 E Posta: mesutesmek66@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2002-2005 Sorgun Lisesi Lisans: 2005-2009 Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans: 2015 - 2018 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Programı
İş Deneyimi	2010-2010: Milli Eğitim Bakanlığı Akdağmadeni İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Tarhana Mehmet Öğretmen İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmeni 2010-2013**:** Milli Eğitim Bakanlığı Pasinler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Hanahmet İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2013-2014**:** Milli Eğitim Bakanlığı Pasinler İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Övenler İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2014-2015**:** Milli Eğitim Bakanlığı Zile İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Ağılcık İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2015-2017**:** Milli Eğitim Bakanlığı Zile İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Reşadiye İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2017-2017: Milli Eğitim Bakanlığı Çekerek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Gökdere Şehit Faruk Yüksel İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2017- Halen: Milli Eğitim Bakanlığı Sorgun İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Erkekli İlkokulu Sınıf Öğretmeni